

ПЛОВДИВСКИ УНИВЕРСИТЕТ

ИЗДАНИЕ ЗА ОБРАЗОВАНИЕ, НАУКА И КУЛТУРА

Брой 10 (465), година XXXIV

20 декември 2016 година

КРИТЕРИЯТ „КРАСОТА“ НА НАУЧНИТЕ ИЗСЛЕДВАНИЯ

Бенефис на проф. Огнян Сапарев

На стр. 10

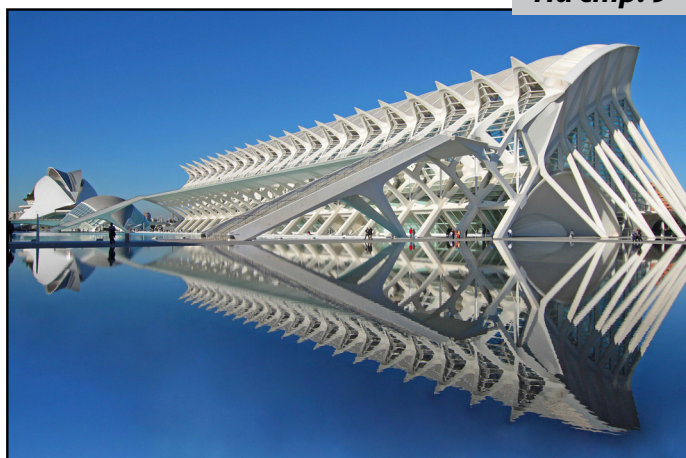
**Преподавател от ПУ с отличие
от Карловия университет в Прага**

На стр. 7

**Приносно изследване
в разгадаването на мистериите
около „Веда Словена“**

На стр. 5

На стр. 9

Стр. 23

**Почти фантастични начини за кражба
на информация от защитени компютри**

В Броя ще прозетете още:

- **Викингите в българската средновековна история и България в културата и субкултурата на Средновековието**
- **Праксеологическият обрат: от етнометодология към социоанализа**
- **Езикът на омразата – хейтърският дискурс и отношението към Другия**
- **Спортният семестър приключи успешно за отборите на Университета**

❄ ❄ ❄
*На всички студенти,
преподаватели и служители
от Пловдивския университет
пожелаваме весела Коледа
и щастлива Нова година!*

Редакцията

Праксеологическият обрат:

25 години Институт за критически социални изследвания

5 години специалност „Социология и науки за човека“

Д-р Мартина МИНЕВА

На 26 и 27 ноември 2016 г. в Пловдивския университет се провежда конференция на тема „Праксеологическият обрат: от етнометодология към социоанализа“, която беше посветена на студентите към катедра „Социология и науки за човека“ във Философско-историческия факултет. Чрез тази конференция беше продължен замисълът на миналогодишния юбилеен форум под наслов „Социоаналитичният обрат: Бурдийо и след него“, като с това самото се възобнови и започнатият тогава провокативен критически диалог между водещи учени от Пловдивския, Софийския и Нов български университет, както и докторанти и студенти, основно обучаващи се в програмата Excellence към катедрата домакин „Социология и науки за човека“.

При откриването научният секретар гл. ас. д-р Деян Деянов изрази специални благодарности на проф. д.ф.н. Огнян Сапарев, проф. Тодор Иванов Живков и проф. д.н.к. Мария Шнитер, без съдействието на които не би било възможно основаването на специалността „Социология“ в Пловдив, а наред с това акцентира специално и върху посещаването на форума на студентите от специалността, в диалог с които са се случвали и се случват много от продуктивните теоретични хрумвания на екипа. Директорът на Института за критически социални изследвания доц. д-р Дарин Тенев изхожда от актуалната ситуация на хуманитарните и социалните науки, в която е необходимо те непрекъснато да се легитимират, и то не само в България, като имаше за цел да подчертае оптимистичната позиция, че на този фон още по-ярко контрастира и се осветлява смислеността на начините, по които се работи в тези науки.

Докладите от първата сесия заложиха на динамиката между етнометодологията и праксеологическия обрат. Проф. д.с.н. Кольо Коев постави проблема за всекидневната логика при изграждането и използването на понятията, като сравни идеи на Мартин Хайдегер и Харви Сакс. Той акцентира върху ефекта на всекидневното „стандартизиране“ като вид практическа формализация и чрез това откри проблемата за идеализациите на социологическата възпроизводимост на методичността на всекидневните описания. В следващия доклад ас. Милена Ташева проблематизира рефлексивността като *праксеологически* проблем, тръгващ от идеите на Пиер Бурдийо, но огледан в етнометодологическа перспектива чрез работите на Харолд

Гарфинкъл, с което достигна до извода, че е възможно да се мисли актуално разгръщаща се в практиката рефлексивност-рефлекс, заемаща от етнометодологията „въплътения“ си характер, но анализирана в контекста и на социализираната телесност. Изхождайки отново от праксеологическа перспектива, докладът на доц. д-р Стойка Пенкова се фокусира върху неравенството като социално конструирано и конституирано, за да акцентира на два основни проблема: 1) как членове се „вършат“ социални конструкции и конституции на неравенство; 2) как това може да бъде аналитично концептуализирано и изследвано. На този фон, анализирайки социоаналитично данните от два емпирични случая, тя аргументира *неравенството* не просто онтологически и/или епистемологически, а и методологически, като наблегна на начина, по който практически се формулират имплицитни и експлицитни отнасяния към него.

Последвалата кръгла маса на тема „Праксеологическият обрат на ИКСИ: бутилка, хвърлена в морето на бъдещето“ с участници проф. д.с.н. Кольо Коев, доц. д-р Андрей Бунджулов, доц. д-р Светлана Събева, гл. ас. д-р Деян Деянов, ас. Тодор Петков и ас. Милена Ташева протече в жанра на междинна равностметка. Специално беше подчертано, че измежду многото праксеологически обрати (като тези на Бурдийо, етнометодолозите или на философския анализ на обикновения език) този на ИКСИ се отличава със своите теории на практическата логика и социоанализата, които залагат на вдъхновените от редица автори методологически микроскопи, на чувствителността към мно-

гообразието на данните, както и към различни форми на експериментирание. Бяха поставени редица акценти върху историята на зараждането и развитието на проблематиката в Института: тръгвайки от неговата предистория през 80-те години на 20-и век, когато през Хусерл и Хайдегер Деян Деянов и Кольо Коев са се натъкнали на нея чрез работите на Гарфинкъл, и достигайки до по-късните работи на другите изследователи и консултанти на екипа, които са се включили чрез различни задълбочени изследвания, водещи до интересни и продуктивни теоретични находки. В заключение беше обобщено, че обратът на заниманията към проблематиката на практическата логика винаги е залагал на работите на Бурдийо, но най-вече на мислене чрез него и чрез всички останали автори от обрат към логиката на обикновения език, от етнометодологията, психиатрията и психоанализата, тъй като чрез диалогичното отношение помежду им става възможна продуктивността не само на досегашните, но и на бъдещите занимания с проблематиките на Института и катедрата, само един аспект от които е социоанализата.

В първия доклад от втората научна сесия проф. д-р Миглена Николчина аргументира тезата, че революцията и психоаналитичният обрат у Юлия Кръстева може да се наблюдават още в нейното ранно изследване „Революцията в поетическия език“, където тя въвежда понятията за: 1) „семиотичното“ като етап на възникване на смисли преди езика; 2) абект – състоянието на ставащия субект, който все още не е именно субект; 3) меланхолия. В дискусиата беше откроена възможността чрез всичко това да се мисли проблемът за формиране на миметична воля за мислене на етапа на семиотичното. Следващият доклад на д-р Албена Стамболова допълнително осветли психоаналитичната проблематика и нейните оглеждания в социоанализата, като постави проблема за предопределеността на семейните и друг тип травми на фона на анализ на проблема в „Едип цар“ на Софокъл. Откривайки мита като репрезентация

на неизказуемото, имащ не просто функции в психоанализата на Фройд и Лакан, но и препращащ към основни характеристики на психоаналитичната и социоаналитичната практика, тя акцентира върху идеята за истината като конституираща се в самия ход на речта, при това в интерсубективен контекст. Докладът на гл. ас. д-р Нина Николова заложиха на интересната и провокативна стратегия да разгледа под формата на мисловен експеримент темата за олфакторното сетиво чрез инсценирането на диалог между двама емблематични автори, които мимоходом я поставят в свои съчинения – Георг Зимел и Зигмунд Фройд. Чрез това тя не просто показва близостта в тяхната теоретическа позиция относно сетивото, но и открие предизвикателния въпрос дали и по какъв начин една археология на олфакторното сетиво може да се очертае и да даде шанс да се изследват възлови проблеми на обществото, в което живеем.

В началото на третата научна сесия, фокусирана върху темата за превода през призмата на една неklasическа феноменология на превода, доц. д-р Дарин Тенев проблематизира феномените: тема без хоризонт, волево суспендиране на перцептивната вяра, отрицание на хоризонтната структура на света и др. Всичко това беше отнесено към проблема за разбирането при социоаналитичната среща. Докладът на доц. Тенев беше последван от представяне на поредицата „Случаи“ (преводи на Фройд) на изд. къща „Критика и хуманизъм“ от директора на издателството Антоанета Колева и Нина Николова – като извън преводач. Беше акцентирано върху необходимостта от динамично и актуално развитие на презентирането на новите издания като събития в интелектуалния живот, което изисква специални усилия по поддържане на смисъла. Като пример за такъв тип усилия на студенти хуманитаристи да разказват тежки книги в по-достъпна форма, бяха представени т.нар. буктрейлъри на издателството. В края на тази сесия организаторите на конференцията тържествено наградиха с копия от представената

ОТ ЕТНОМЕТОДОЛОГИЯ КЪМ СОЦИОАНАЛИЗА

поредица най-добрите студенти от специалността „Социология и науки за човека“, които бяха и участници в конференцията.

В първия доклад от последната сесия за деня доц. д-р Андрей Бунджулов представи спецификата на заемането на една позиция от бъдещето, на едно скрито поставяне в съответствие на „смисъла на моя живот“ и „смисъла на историята“, връщайки се към принципите на биографичната машина като машина за публично конституиране на идентичности и хелиотропично съотнасяне на биографични и исторически разкази. На този фон се откри проблемът за актуално наблюдаемите ефекти на криза на биографичната машина и смъртта на биографиите. Преди форумът да премине в неформалната обстановка на коктейла по случай 25-годишнина на ИКСИ и 5-годишнината на „Социология и науки за човека“, в последния доклад от първия ден на конференцията докторантката Росица Любенова представи социологическо изследване на два специфични архива за периода от 1953 до 1969 година: 1) този на Комитета за държавна сигурност; 2) дискурса на свидетелите на онази действителност. Основният фокус на изследването беше върху проблема за разликите в езика, употребяван в тези два архива, както и върху специфичното функциониране на дискурса на ДС и ефектите, които той произвежда.

Вторият ден от събитието започна с научна сесия, озаглавена „Социоанализа, практическа логика и меланхолия“, като чрез своя доклад ас. Тодор Петков изхожда от диалогичното отношение между логиката на практиката, разработвана от ИКСИ, и феноменологическата психопатология на Джовани Станжелини, за да може на този фон ясно да открие строго специфичните черти на логическите занимания в пловдивския институт, а именно – залога на неклассическо преосмисляне на централни категории като логическа форма, с което се откриват шансове пред социоанализата за прецизен феноменологико-психопатологически поглед към патологиите на всекидневието. Следващите два доклада бяха на изявени студенти от специалността: Радослава Михалева и Радослав Даярски, които поставиха общия социоаналитичен проблем за самонаследяването

в условията на социално страдание, но през различни перспективи – от тази на меланхолията, като криза на идентичността, до тази за хомосексуалния Друг. В своите стратегии те залагаха както на казуси от филми, така и на данни от проведени от тях самите интервюта, чрез които изпъкнаха плътността и дълбочината на социоаналитичната перспектива. Сесията завърши с преминаването към един по-силен практикологически акцент в доклада на ас. д-р Мартина Минева, в който бяха подчертани шансовете пред една неклассическа интенцио-

Събева задълбочен анализ на случая от 2015 година, известен в немските медии като „милувката на Меркел“, се дава шанс чрез херменевтичен поглед и чрез една етика на слушането и на гласа да се мисли сложното отношение между тяло и дискурс, при което се формират сложни взаимовръзки, конфигурации, които в определени обстоятелства могат да доведат до фрактализиране, удвояване, отричане на идентичности. В своя критически коментар д-р Деянов наблегна на алодоксичните ефекти от въпросното разминаване, които са съвсем

бурдийовистката социоанализа на самонаследяването: „хабитусат на личността“ и „хабитуализираната афективност“, като имплицитно препращащи към анализите на Хусерл върху Аза. Тя наблегна на понятието *Leib* като Азово съзнание на едно опериращо тяло, съпровождащо всяко интенционално отнасяне, за да очертае нови шансове пред социоаналитическото понятие за личност.

Конференцията завърши с научна сесия, в която се заложи отново на социоаналитичната перспектива към биографиите. В първия доклад гл. ас. д-р

Моменти от работата на форума. Вляво: гл. ас. Деян Деянов и доц. Дарин Тенев. На преден план вдясно: проф. Кольо Коев и доц. Стойка Пенкова

нална аналитика на индуктивното мислене за разглеждането на проблема за всекидневното квантифициране. Откроявайки основни форми на практическата индукция, тя проблематизира интерпретациите на Харви Сакс и Кольо Коев върху квантифицирането, за да предложи едно несаксово проблематизиране на т.нар. изрази или категории, „имунизирани срещу индукция“ като шанс те да бъдат мислени като социоаналитични данни.

Участниците в последвалата кръгла маса – доц. д-р Тодор Христов, доц. д-р Светлана Събева, гл. ас. д-р Деян Деянов и д-р Албена Стамболова – представиха своите теоретични позиции върху темата „Социоанализата пред проблема за разминаването между телесни и дискурсивни практики (един проект *in statu nascendi*)“. Доц. Христов акцентира върху ядрото на проблематиката, което е заложено и в проект, с който екипът е кандидатствал пред Фонд „Научни изследвания“. То е съсредоточено върху контактната повърхност между тяло и дискурс, а не просто отчитането на противоречието, когато субектът казва едно, а тялото му върши друго. Така, както стана ясно от представения от доц.

различни от това, което е лицемерието, за да акцентира върху възможностите за различни социоаналитични перспективи и методологически микроскопи върху един и същи казус, което е индикатор за необходимостта от преосмисляне на понятията за тяло и телесни практики. В обобщаващ коментар д-р Албена Стамболова подчерта, че различните категориални вериги в психоанализата и социоанализата имат пресечни точки и взаимно се допълват.

В съзвучие с полето на кръглата маса шестата сесия от научната конференция, посветена на методологическите предизвикателства пред социоанализата, започна с предложената в доклада на д-р Деянов неклассическа интенционална аналитика на *интрасубективността*. Проблематизирайки възможността за трансцендентална егология без класически трансцендентализъм и без егологически догми, той заложи на експерименталната мислимост на несъизмерими предпредикатни очевидности, разбираеща критика и критически диалог, мимезис и рефлексна рефлексивност, илюктивни модалности и деиндексикализации. В следващия доклад доц. д-р Събева акцентира върху две основни понятия от пост-

Теодора Карамелска тематизира практическите методи за структуриране на разговора при биографичните интервюта, позовавайки се на примери от проведени интервюта, за да изведе от етнометодологическа гледна точка необходимостта от теоретично внимание към първите секунди от разговора. Във втория доклад Таня Орбова, изявен студент от програмата *Excellence* към катедрата, проследи проблема за успешно самонаследяване чрез проблема за „ускорението“, характерно за свръхмодерните времеви структури. Третият доклад на тема „Свръх-То“ беше на Петьо Иванов и отново на студент от бакалавърската програма, който, изхождайки от редица автори от полето на пловдивската социоанализа и акцентирайки основно върху предложението за преинтерпретация на отношенията между Фройдовите понятия То – Аз – Свръх Аз, предложи проблематизиране на т.нар. „социално съравне“. В последния четвърти доклад от сесията, с който завърши и конференцията, бяха разгледани допълнителни аспекти от специфичния формален апарат на всекидневните спорове.

В Пловдивския университет се проведе традиционната национална студентска научна сесия по физика и инженерни технологии

Ас. д-р Анелия ДАКОВА

Националната студентска научна сесия по физика и инженерни технологии е ежегодно събитие, организирано от Студентския съвет и Физическия факултет към Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ съвместно с фондация „Еврика“. Неговото пето издание се проведе от 16 до 18 ноември 2016 г. в Ректората на Пловдивския университет, предоставяйки възможност за изява на студенти, докторанти и млади учени до 35 години от висшите училища в страната и БАН, които работят или се обучават в областта на физиката, инженерните технологии, методиката на обучение и много други. Младите бъдещи специалисти имаха възможност да представят своите проекти и научни изследвания, превръщайки форума в място за обсъждане на иновативни идеи и актуални проблеми в съответната научна област.

Основните научни секции бяха:

- Физика на кондензираната материя и нанотехнологии;

- Електроника, комуникации и инженерни технологии;
- Теоретична и математическа физика;
- Оптика, фотоника и лазерна физика;
- Атомна и ядрена физика;
- Астрономия и физика на Земята;
- Интердисциплинарни науки и методика на обучението по физика.

Една немалка част от мероприятията в студентската научна сесия бяха насочени към подрастващите. Ученическите конкурси за научен проект „Еврика“ и за рисунки и колажи на тема „Науката в света около нас“ имаха за цел да стимулират интереса на младите любители на природните науки към физиката и инженерните технологии. Ученици от различни възрастови групи участваха с презентации по избрани от тях научни проблеми и представиха вижданията си за света на науката чрез рисунки и колажи под мотото „Юбилейни години – 2016“. Те изготвиха макети на научни установки и ги представиха по

атрактивен и забавен начин пред присъстващите на последния ден на конференцията. Ученическата изложба на рисунки „Науката в света около нас“ бе разположена на табла на партера на Ректората на Пловдивския университет и включваше картини и колажи, посветени на събития или научни открития, свързани с физиката. Рисунките бяха снимани и качени във Facebook страницата „Науката в света около нас“, където всеки, който имаше желание, можеше да гласува за своя фаворит.

Научните доклади и ученическите проекти, които предизвикаха най-висок интерес у научното жури, съставено от преподаватели в Пловдивския университет, както и най-атрактивните рисунки, оценени от журито и събрали най-много харесвания във „Фейсбук“, бяха отличени с награди.

Ето и отличените възпитаници на Пловдивския университет. Специална награда на журито за добро представяне получи Виктор Йотов от Физическия факултет, който изнесе доклад на тема *Convergence of Newton, Halley and Chebyshev iterative methods as methods for simultaneous determination of multiple polynomial zeros*. Първа награда за най-добър постер получи Самир Ходжов от Техническият колеж на ПУ в Смолян, чиято разработка бе на тема *Стенд за възпроизвеждане на работата на автомобилни запалителни уредби СЗУ-1*.

Част от наградите за участниците в научната сесия бяха любезно предоставени от спон-

сорите на мероприятиято: фондация „Еврика“, Usit Colours – България, фирма „Херикс“ ООД – Пловдив, и списание „ВВС ЗНАНИЕ“.

По традиция по време на студентската научна сесия се провежда презентация и изложение на продукти и рекламни материали на водещи фирми в България от областта на физиката и инженерните технологии. Тези фирми разкриха възможностите за професионална реализация на младите бъдещи инженери и физици. Участниците в научната сесия успяха лично да зададат своите въпроси към представителите на асоциациите, институтите и фирмите: фондация „Еврика“, ХЕРИКС ООД, ФИЛКАБ АД, General Electric Company, МАРВЕЛ ООД, USIT COLOURS, ОПТИКС АД, ОМЕГА СТО ООД, Палеомагнитна лаборатория към НИИГГ – БАН, РС ГЕРОЙ БГ и Би Ту Ен ЕООД.

Петата национална студентска научна сесия по физика и инженерни технологии за поредна година постигна своите цели – предостави форум за научна изява на студенти, докторанти и млади учени, създаде условия участниците да се запознаят със свои колеги и връстници от различни университети, институти и училища в страната и осъществи активна комуникация между бизнеса и висшето образование и между висшето и средното образование. Подбори се информироваността на младите физици и инженери за възможностите за кариерно развитие и продължаващо образование чрез магистърски и стажантски програми и нови курсове.

Праксеологическият обрат...

➔ От стр. 3

В него чрез пример за спор между съпрузи по време на брачна консултация доц. д-р Тодор Христов акцентира върху рисковете, на които, аналогично на популярната психология и психиатричните консултации, би могла да се изложи и социологическият анализ, ако допусне да бъде въввлечена в т.нар. режим на пастирска власт, за да изтъкне накрая условията, при които това може да бъде избегнато.

При закриването на конференцията, ръководителят на катедра „Социология и науки за човека“ доц. д-р Стойка Пенкова изрази удовлетворение от поредното ефективно сътрудничество с ИКСИ, а заедно с това и благодарност към всички колеги и приятели на специалността, студентите, магистрантите и докторантите, без които подобни постижения и събития не биха били възможни. Като завеждащ сектора „Социологически анализ“ към ИКСИ, доц. д-р Светлана Събева заложи на равностепенност за предстоящите прак-

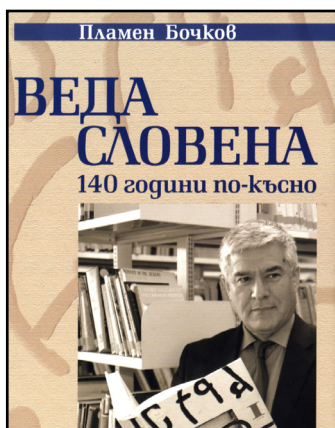
тически задачи и перспективите пред теоретичната и приложната социологическа анализа. Утвърждавайки се като традиция, събитието даде не просто поле за откриване на теоретичното развитие на социологическото поле, но заедно с това се зададоха множество нови посоки, в които тя тепърва ще се развива, залагайки основно на продуктивните критически диалози между всички, интересувани се от проблеми на съвременната ситуация. Подобни теоретични и приложни усилия са от особено значение, когато съвременността ни сблъсква с натрапващи се феномени, афективни форми, преминаващи през всички срезове на социалното – от непоносимостта към малцинствата и бежанците, през лицемерието в политическите скандали или свадите в семействата, раздирани от социални неравенства, до начините, по които диктатът на новите технологии и социалните мрежи, но и глобалната несигурност предопределят базовите модуси на всекидневното.

Приносно изследване в разгадаването на мистериите около „Веда Словена“

Пловдивската премиера на книгата „Веда Словена“ – 140 години по-късно“ на проф. д-р Пламен Бочков – фолклорист, етнолог и антрополог, се състоя на 1 декември 2016 г. в зала „КОМПАС“. Тя бе организирана от Философско-историческия факултет, а проф. Бочков отбеляза, че в Пловдивския университет се чувства като у дома си, защото тук беше преподавател в продължение на повече от десет години. Заедно с модератора на събитието – проф. д.н.к. Мария Шнитер, те са сред първите ученици на създателя на българската етнология проф. Тодор Ив. Живков, а и първите преподаватели по етнология в ПУ, тогава все още в рамките на Филологическия факултет.

Творбата е най-новото изследване на възрожденската книга „Веда Словена“, която повече от 140 години привлича вниманието на специалисти и обикновени читатели и представлява една от най-големите неразрешени загадки в българската културна история.

„Веда Словена“ е сборник в два тома на песенен фолклор от долината на Места и е съпоставим с други сборници от пре-

досвобожденска България, като „Народни песни на македонските българи“ на Стефан Веркович, сборниците на Кузман Шапкарев, Марко Цепенков и Братя Миладинови. Точното заглавие на първия том е „Веда Словена. Български народни песни от предисторично и предхристиянско доба. Открил в Тракия и издал Стефан Веркович. Книга първа“. Тази първа книга е издадена в Белград през 1874 г. Точното заглавие на втория том е „Веда Словенах. Обрядни песни от язическо време. Упазени со устно предание при Македоно-Родопските българо-помаци. Собрани и

издани Стефаном Ил. Верковичем. Книга друга“. Вторият том е издаден в Санкт-Петербург през 1881 г. В България разполагаме с великолепно издание в две части на издателството на фондация „Отворено общество“ от 1997 г.

„Веда Словена“ е вероятно най-оспорваната книга на Българското възрождане. Караниците по повод на „Веда Словена“ не стихват. Сблъскват се академичният дискурс и пантеистичното въображение. Въсщност академичният спор около записваните от Иван Гологанов и публикувани от Стефан Веркович песни започва далеч преди издаването на първия том на „Веда Словена“ – още при обнародването на доклада на Веркович пред Първата всеруска етнографска изложба в Москва през 1867 г., посветен на песента за женитбата на Орфей, за която Веркович дори получава награда, а песента е обявена за научна сензация.

Страстите се нажежават, мненията са категорични, а аргументите – често повече ad personam, отколкото опрени на конкретен анализ. Намесват се политически конотации, идео-

логически дискурси, родолюбиви каузи и дори семейни дрязги, какъвто е случаят с бащата и сина Иречек. Първоначалната еуфория от научното откритие бързо е заменена от скепсиса на специалистите, платили цената на прибързаното одобрение в предишни случаи на мистификации с подправени фолклорни текстове.

„Веда Словена“ – 140 години по-късно“ прави задълбочен анализ на песенните текстове от двата тома и търси смислова връзка между тях. Използвани са данни от кореспонденцията между Веркович – като издател, и Гологанов – като записвач на песните. Потърсена е аналогия с песенния и словесния фолклор от Западните Родопи и Пиринския край като контекст на записите от „Веда Словена“. Разгърната е хипотеза за ролята на песенните текстове, които, погледнати заедно и отблизо, представят една локална идеология и културна практика, обърната към миналото – като основание за уникална идентичност, и към семейството и рода – като опора на груповите ценности.

„Пловдивски университет“

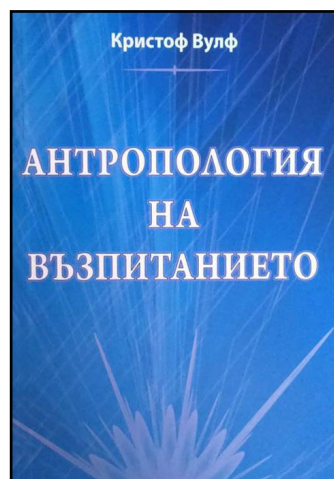
„Антропология на възпитанието“ от Кристоф Вулф излезе и в превод на български език

Доц. д-р Русалена Пенджекова-Христева

На 17.11.2016 г. в Гьоте институт, София, се състоя представяне на монографията „Антропология на възпитанието“ на известния немски учен проф. д-р Кристоф Вулф. Преводът на български език е дело на доц. д-р Нина Герджикова, дългогодишен преподавател по теория на възпитанието и дидактика във Филиала на ПУ „Паисий Хилендарски“ в Смолян и автор на актуални научни изследвания в областта на теорията на обучението, мултикултурното образование и сравнителната педагогика.

Представянето беше моделирано от д-р Гергана Дине-

ва от Софийския университет. На срещата присъстваха също така авторът на книгата и проф. д.ф.н. Олег Георгиев. Проф. Вулф изнесе лекция на тема „Образованието и възпитанието в глобализирания свят. Перспективите на Германия и ЮНЕСКО“, която е пряко свързана с дейността му като вицепрезидент на немската комисия към ЮНЕСКО. Втората лекция бе на проф. д.ф.н. Олег Георгиев от Философския факултет на СУ „Св. Климент Охридски“. В нея той представи проблема за човека от гледището на философската и педагогическата антропология.

В монографията „Антропология на възпитанието“ се анализират проблемите за соци-

алния мимезис, за труда като жест, за интеркултурното образование, отношението между индивид и общество, между глобално и локално образование в историко-антропологически контекст. Съдържанието прекрива границите на отделните научни дисциплини и разширява научните гледни точки за човека и неговото образование. Детето, възпитанието и семейството са описани в рамките на прехода от модерното към постмодерното научно мислене.

Книгата би представлявала интерес за всички, които се интересуват от проблемите на възпитанието и образованието в нашата съвременност.

Езикът на омразата – хейтърският дискурс и отношението към Другия

Докт. Димитър ПАНЧЕВ

На 23 ноември 2016 г. във Философско-историческия факултет докторанти и студенти от катедра „Социология и науки за човека“ организираха конференция „Езикът на омразата – хейтърският дискурс и отношението към Другия“, на която представиха финалните резултати от своя двугодишен проект, финансиран от фонд „Научна и приложна дейност“ към ПУ „Паисий Хилендарски“ по програмата „Млади учени“. Ръководител на проекта е доц. д-р Стойка Пенкова, която има дългогодишен изследователски опит в проблематизиране на дискурсите и дискурсивните практики и на начина, по който чрез тях се конструират социални различия и се полагат трудни за превъзможване граници.

Проектът изследва начина, по който кризата в социалните взаимодействия се мултиплицира в отношението към Другия и Различния, пораждайки специфично „хейтърско“ говорене, което дефинирахме като „език на омразата“. Негативното практическо формулиране на Другия като неравноценен, стигматизиран, дехуманизиран и т.н. е социален феномен, който се отлива в дискурсивните практики, конструирайки определени социални връзки и противопоставяния, структурирайки позиции на социално изключване и неравенство, утвърждавайки и преутвърждавайки социалните разделения и пропастите между „нас“ и „тях“. Оттук и насочеността на докладите, представени на конференцията, които имаха за цел да проблематизират „езика на омразата“ през своите специфични гледни точки. Многообразието от теми и подходи, които бяха заложени в програмата на събитието, успяха да привлекат общественото внимание още преди започването на самата конференция – от нас се интересуваха не само водещи медии, но и разнородната публика, дошла на конференцията, водена от своите разнообразни интереси във връзка с поставената проблематика.

В рамките на конференцията младите изследователи подложиха на конструктивна критика темите за социалната нетолерантност и дискриминацията, които се наблюдават в българското общество като резултат от социалната несигурност и чувството за уязвимост, породено от всекидневното усещане за криза и изложеност на риск. Подобна житейска и биографична несигурност е в основата на речта на омразата, последниците от които са важна предпоставка за създаването на сериозни социални конфликти. И макар в конференцията да беше поставен основен акцент върху речта

Момент от обсъжданията по време на кръглата маса

на омразата, насочена към бежанците и ромите, в своите изложения участниците умело показаха, че обобщената фигура на „Другия“ може да бъде всеки и не трябва да бъде мислена само в тези две категории. Така в основата на представените доклади залегна като лйтмотив тезата, че хейтърството е пряко свързано със същностно негативно отношение към Другостта и Различността, че нетърпимостта и непоносимостта са следствие от невъзможността за споделяне на един общ жизнен свят, от несъизмеримостта между различните партикуларни светове, от практическото разпадане на общото битие, което не може да бъде обживяно в заедност. Ефект на това е и начинът, по който негативното говорене се утаява в дискурсивните практики, които – на базата на постоянно противопоставяне на категориите „Ние“ и „Те“ – всъщност структурират позиции на неравенство и така изграждат непреодолима социално пропасть и дистанция – Другият като различност, която не може да бъде преодоляна и превъзможната.

Началният тласък при откриването на конференцията бе даден от доц. д-р Стойка Пенкова, която приветства всички гости и постави акцент върху актуалността на проблематиката

и върху начина, по който „във“ и „чрез“ публичното говорене се създава социална реалност и се възпроизвежда социално изключване. Тя поясни, че с разработването на специфичната аналитична рамка, с която изследваме подобни негативни тенденции в дискурса „за“ Другия, получаваме възможността да се „въоръжим“ с обективни аргументи, с които да се наме-

време обаче, подчерта тя, езикът на омразата в различните полета води до същностни несъизмеримости, тъй като самите дискурсивни стратегии за обговаряне на различieto не могат да бъдат мислени като непроблематични една спрямо друга. Като емпирични данни в подкрепа на тезата си Таня Орбова използва сегменти, извадени от официалния дискурс на различни институции и националистически идеологии.

Докладът на Радослав Даярски на тема „Добрият, лошият и злият. Стереотипизации и нива на другост“ разгледа стереотипизираните фигури на Българина, Рома и Бежанеца с техните отличителни качествения – стереотипи, които могат да бъдат мислени като унаследени и предавани в рамките на социокултурната среда на българското общество. Опирайки се на емпирични данни, събрани от извършения медиен мониторинг през месец октомври 2015 г., и на един от най-запомнящите се филми на Серджо Леоне („Добрият, лошият и злият“), Радослав Даярски успя да конструира модел на различни „нива на другост“, в които като конфликтни точки в едно хетерогенно поле се срещат форми и образи на различieto.

Третият доклад в рамката на първата сесия беше на Радослава Михалева. Предоставяйки ни един „Хетеротопологичен поглед на бежанския лагер в град Харманли“, тя постави акцент върху проблематиката за бежанския лагер и как той може да бъде мислен като едно извън-редно място – едновременно не-публично и не-частно – пространство, в което са затворени тези, които са мислени като „чужди“ или възприемани като „опасни“: затваряне, което само по себе си е предпоставка за социална изключеност. Аналитичната част от представянето на Радослава Михалева беше уплътнена с фоторазказ, основан на теренното ни проучване в бежанския лагер в Харманли.

В следващия доклад Константин Кабуров говори за „Обезличените други: когато цифрите говорят, а бежанците мълчат“, обръщайки внимание на това как в контекста на бежанския въпрос цифрите биват инструментализирани като дискурсивна стратегия за проява на т.нар. от нас „хейтърски дискурс“.

В рамките на първото заседание от конференцията с тематичното заглавие „Границите на езика на омразата: вършенето на хейтърство като аналитичен и социален проблем“ Таня Орбова представи доклад на тема „Двойните игри в езика: противоречията на дискурса за Другия“, като по този начин насочи вниманието на аудиторията върху местата в дискурса за Другия, които от всекидневна гледна точка са мислени като безвъпросни и хомогенни, но имплицитно конструират фигурата на Бежанеца като „негативен друг“. В същото

наследени и предавани в рамките на социокултурната среда на българското общество. Опирайки се на емпирични данни, събрани от извършения медиен мониторинг през месец октомври 2015 г., и на един от най-запомнящите се филми на Серджо Леоне („Добрият, лошият и злият“), Радослав Даярски успя да конструира модел на различни „нива на другост“, в които като конфликтни точки в едно хетерогенно поле се срещат форми и образи на различieto.

В следващия доклад Константин Кабуров говори за „Обезличените други: когато цифрите говорят, а бежанците мълчат“, обръщайки внимание на това как в контекста на бежанския въпрос цифрите биват инструментализирани като дискурсивна стратегия за проява на т.нар. от нас „хейтърски дискурс“.

Гл. ас. д-р Гинка Бакърджиева от катедра „Славистика“ с отличие от Карловия университет в Прага

Гл. ас. д-р Борислав БОРИСОВ

На 14 ноември 2016 г. в Прага се проведе юбилейна конференция „100 години лекторат по български език и литература в Карловия университет“ под патронажа на Негово Превъзходителство г-н Лъчезар Петков, извънреден и пълномощен посланик на Република България в Чешката република, доц. д-р Мирям Фрийдова, декан на Философския факултет на Карловия университет, и на Чешкия комитет на славистите.

Част от научния форум бе и награждаването на български учени и преподаватели със сребърни plakети на Философ-

ския факултет за заслуги в развитието на българистиката и за сътрудничеството им с Карловия университет. Сред наградените беше и гл. ас. д-р Гинка Бакърджиева от катедра „Славистика“ на Филологическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, която беше отличена за значимия ѝ творчески и педагогически принос в развиването на чешко-българските отношения в областта на културата и за популяризирането на чешката култура в България чрез преводите ѝ на чешка художествена литература на български език. Тя бе и лектор

Д-р Гинка Бакърджиева

по български език в Карловия университет в периода 2010 – 2014 г. Останалите отличени български учени са проф. д-р Кина Вачкова от Шуменския универ-

ситет „Епископ Константин Преславски“ – за научния ѝ принос в чешко-българските отношения в областта на науката, доц. д-р Маргарита Младенова от Софийския университет „Св. Климент Охридски“ – за научния ѝ принос в развиването на българската бохемистика и за приноса ѝ в чешко-българските отношения в областта на филологията, и доц. д-р Владимир Пенчев от Югозападния университет „Неофит Рилски“ в Благоевград – за научния му принос в развиването на чешко-българските контакти и за приноса му в развиването на чешко-българското научно сътрудничество в областта на етнологията и фолклористиката.

➔ От стр. 6

Мислена в една по-широка рамка, стратегията на „статистизиране“ може да бъде разгърната в няколко различни контекста и равнища – институционални, медийни, експертни и политически, като в същото време обаче според Константин Кабуров използването ѝ не може да бъде мислено отделно от другите дискурсивни стратегии, чрез които се прокарва реч на омразата.

Последният доклад от първото заседание бе на докторантката Росица Любенова, която представи доклада „Дискурсът за врага в документите на Комитета за държавна сигурност“. В него се проблематизира социологически периодът от 1953 до 1969 година, в който са запечатани както старите практики, така и новите тенденции на живота в социалистическа България. Докторант Любенова представи своите емпирични данни, почерпени от два различни архива, чрез които тогавашната социална действителност и речта на омразата могат да бъдат мислени: от една страна – официалния дискурс на социалистическата власт, който е отразен като такъв в архивите на Комитета за държавна сигурност; от друга страна – мемоарите и свидетелствата на реакциите с изразителността на езиковите средства и експресивността на използваните именування в различните досиета. По този начин анализът успешно представи един невралгич-

Езикът на омразата...

чен пункт от ранната история на социалистическата епоха, очертавайки поле, в което се преплитат дискурсите както на официалната памет, застинала в документите, така и на паметта, която ефективно и ретроактивно се е утаила в свидетелствата на хората.

Второто заседание от конференцията включваше доклади, тематично обединени под заглавието „Политически, институционални и всекидневни измерения на езика на омразата“. Димитър Панчев в доклада си „Войната на световете“ и самоизпълняващи се пророчества“, използвайки примери от литературата, киното и компютърните игри, в които може да бъде открит мотивът за противопоставяне на несъизмерими светове, показва по какъв начин конфликтът, възникнал вследствие на това, може да бъде разрешен единствено посредством цялостното унищожение на една от страните. Примерите бяха използвани като отправна точка, за да се постигне съпоставяне с дискурсивната тема за т.нар. „сблъсък на цивилизациите“, документирана по време на медийния мониторинг от октомври 2015 г. Важният аргумент, извлечен от съпоставката, е, че изграждането на обобщен отрицателен образ за Другия и неговото системно изключване от достъп до порядъка на дискурса по своята същност може да се превърне в „самоизпълняващо се пророчество“, при което за онези, които са маргинализирани и социално изключени, не остава друг възможен изход

освен *да-бъдат-такива-какви-то-са и да-правят-това-което-трябва* с оглед на приписаната им от доминиращия дискурс негативна идентичност.

Второто представяне бе на учениците от ЕГ „Иван Вазов“ Йордан Кумчев и Борис Андреев на тема „Езикът на омразата в графитите“, които представиха своето изследване върху начина, по който графитите могат да бъдат използвани за пропагандирането на реч на омразата. Учениците проблематизираха начина, по който графитите се използват във всекидневие, тръгвайки от техния генезис като културен продукт на определени социални условия. Участието на учениците в рамките на конференцията бе част от дългосрочната кампания на изследователския екип за заемането на гражданска позиция по проблематиката за езика на омразата и партньорството с други образователни институции.

Последният доклад от второто заседание бе на Светлозар Анев, който представи темата „Публичното говорене: между свободата на словото и речта на омразата“. Изследователят постави акцент върху проблематичната граница, която съществува между езика на омразата и правото на всеки индивид да отстоява и изразява публично своето мнение и позиция по определен въпрос. Опирайки се на Европейската конвенция за правата на човека и Конституцията на България, Светлозар Анев се спря на няколко казуса от България, които са свързани не само с омразното публично

говорене, но и с последвалите от това граждански и юридически действия. Представените казуси бяха съпоставени с ключови за съдебната практика дела от Великобритания и Скандинавието, като крайната цел бе да се покаже, че правото на свободно изразяване не би могло да е абсолютно само по себе си, не и когато то е предпоставка за насаждане на омраза и непоносимост спрямо различието.

Третата част от конференцията включваше провеждане на Кръгла маса под наслов „Езикът на омразата като граждански проблем“. Участници в нея бяха всички изследователи по проекта, както и някои от гостите на конференцията, които в дебатите между отделните доклади неколккратно заявяваха своята ангажираност с обсъждания проблем. Замисълът на кръглата маса беше очертаването на една по-широка рамка на проблематизиране на езика на омразата, като в същото време да се маркират и бъдещи възможни полета за изследване на „хейтърството“ като социален феномен.

При официалното закриване на конференцията ръководителят на проекта доц. д-р Стойка Пенкова благодари на своя екип и всички гости и обобщил значимостта на свършената работа, акцентирайки върху необходимостта от заемането на гражданска позиция спрямо хейтърството в отношението към Другия. Тя посъветва младите изследователи да използват постигнатото знание като обективен аргумент, с който да се намесват като експерти в критическата публичност, защото само по този начин „езикът на омразата“ би могъл да бъде удържан и редуциран.

Продължение
от миналия брой

Великите идеи

Доц. д-р Александър МАРИНОВ

Една от осемте категории, в които Мортимър Адлер разпределя великите идеи, е физиката. На физиците (към чиято професионална общност принадлежа и аз) им е приятно от това. В двора на физиката растат (според Адлер) 15 велики идеи!

Физика (Physics) (15): Astronomy and Cosmology (Астрономия и Космология), Cause (Причина), Chance (Шанс), Element (Елемент), Infinity (Безкрайност), Mathematics (Математика), Matter (Материя), Mechanics (Механика), Nature (Природа), Quality (Качество), Quantity (Количество), Relation (Зависимост), Space (Пространство), Time (Време), World (Свят).

Кои са причините, които издигат тези понятия в ранг на велики идеи на физиката? В този кратък материал за вестника има място само за някои бележки по темата, и то само за някои от идеите.

От всичките 15 велики идеи на физиката вероятно най-особената, най-неразбираемата, най-трудната за анализ е времето. За него, изглежда, субективните представи са повече от обективните знания.

Време (Time)

Това е понятието, което часовниците показват и измерват. То е толкова привично, толкова сме свикнали с него, че ни се струва, че едва ли не всичко за него ни е ясно. Първото нещо, което ми идва наум в случая, е: времето тече (само в една посока – минало → настояще → бъдеще). Във физиката времето е първично понятие – за него там определение не се дава, то се смята за дадено и ясно *a priori*. То е физична величина (аргумент), от която зависят някои други физични величини, така както в математиката функцията зависи от своя аргумент. Определението за време и анализ на неговата същност трябва да търсим на друго място – във философията.

Ако се опитаме да вникнем в идеята *Време* по-надълбоко, се убеждаваме, че проблемите с разбирането на това понятие са много и са сериозни. За любителите във философията (като мен) трудностите са големи! За мен следното разсъждение например е парадоксално. Как времето ще тече, когато ние съществуваме само в настоящето, сега (а сега е един миг – няма продължителност), докато миналото го няма – то е отминало безвъзвратно, а и бъдещето го няма – то все още не е дошло?

Нека потърсим спасение в написаното от професионалистите.

„Какво е време? Ако никои не ме пита за това, аз знам какво е време; ако аз искам да обясня на питаната – не, не знам. Настоявам обаче за това, което твърдо знам: ако нищо не преминава, нямаше да има

минало време; ако нищо не се случва, нямаше да има сегашно време. А как ще съществуват тези две времена, минало и бъдеще, когато миналото вече го няма и ако сегашното всякога остава сегашно и не преминава в минало, то това би било вече не време, а вечност; сегашното винаги се оказва време само поради това, че то отива в миналото“. (Августин Блажени, *Изповеди*, книга 11, XIV).

Произведението *Изповеди* (в него на понятието *време* са посветени частите от XI до XXVIII на книга 11 – около 20 страници) е написано преди 16 века, но и днес въпросът „Какво е време“ ще постави питання в положението на Августин – ако не питате, знам; ако питате, не знам. Какво да кажем за минало – настояще – бъдеще? Съществува само настоящето – миналото е единствено в спомените, а бъдещето – само в мечтите, т.е. миналото и бъдещето са само в нашето съзнание.

Ето още.

Миналото и бъдещето, изглежда, имат продължителност или траят, но не съществуват. Настоящото съществува, но няма продължителност, не трае (написано от Мортимър Адлер).

Времето излиза от нещо, което не съществува, минава

В случая с добрите книги главното не е през колко от тях си преминал ти, а по-скоро колко от тях са достигнали до теб.

Мортимър Адлер

през нещо, което няма продължителност, и преминава в нещо, което вече не съществува (отново Мортимър Адлер).

Физиците свързват времето с движението на материята. Аристотел: Времето само по себе си не е движение, нито пък времето съществува без промяна – времето нито е движение, нито независимо от движението. Ние измерваме не само движението чрез времето, но също и времето чрез движението (например на часовника – А.М.). Времето: минало – настояще – бъдеще, образува непрекъснато цяло. Но най-привичното свойство на непрекъснатото количество е делимостта. Сегашният момент, обаче, „сега“-то, което е свързката на времето и разделителната линия между миналото и бъдещето, изглежда, е неделим момент.

Ето Августин Блажени: „(Сега) е само точка, която може да бъде наречена настояще, която е безкрайно далече от това да бъде минало и от това да бъде бъдеще, защото тя изобщо няма продължителност“. Само бъдещето време и миналото време могат да бъдат наречени дълго или късо. Само те имат продължителност. „Но в какъв смисъл – пита Августин – може това, което не съществува, да бъде дълго или късо? Миналото повече не е, бъдещето все още не е.“ Бъдещето и миналото, изглежда, имат продължителност или най-малкото са протяжни, но не съществуват. Настоящото съществува, но не продължава, не трае. В книгата си Августин отново и отново се връща към това, че „ние измерваме времето в неговото протичане“. „Но – казва той – „ако вие ме питате откъде знам това, моят отговор е, че аз го знам, защото ние измерваме времето и ние не можем да измерваме нещо, което не съществува, а миналото и бъдещето не съществуват. Но как ние измерваме настоящето,

когато то няма протяжност?“ И още: „Откъде идва времето, и по кой път преминава, и накъде отива, докато ние го измерваме? Откъде идва – очевидно от бъдещето. По кой път минава – през настоящето. Къде отива – в миналото. С други думи, то идва от това, което не съществува, минава по пътя през това, което е лишено от протяжност, към това, което вече го няма“.

Или Анри Бергсон: „Определяйки времето като мярка на движението, правим времето атрибут на движението“.

А в *Ритъмът на времето* Манфред Шпренг пише: „Измерването на времето е метод на абстрахиране, то е свързано с начина на мислене. Можем да измерим единствено промяната на материята, която се тълкува като време.“

Да се опитаме да се измъкнем от трудната ситуация – да кажем, че времето е това, което измерва часовникът. Августин Блажени възразява така: „Нима не е вярно, че аз измервам времето, ... аз измервам и не знам какво измервам“. (Августин Блажени, *Изповеди*, книга 11, XXVI).

Ще завърша кратката разходка из дебрите на времето с едно от съвременните твърдения по обсъжданата тема. Казват, че Алберт Айнщайн казал (или написал): Пространството и времето не съществуват – просто телата притежават свойството *пространствена протяжност* (имат размери), а процесите – свойството *временна протяжност* (траят“.

И само още едно: Исаак Нютон си живеел спокойно без проблема да дефинира време, пространство, място, движение, защото те са „добре известни на всички“.

Математика (Mathematics)

Несъмнено Велика идея! И определено тя има място сред Великите идеи на физиката. Физиката не може да работи ефективно без математика, математиката в много отношения е неразривно свързана с физиката.

Критерият „красота“ в научните изследвания

Съществуват не само прагматични, но и естетически критерии за оценка на научните теории, т.е. към тях може да се подходи не само като инструмент за обяснение на природните явления, но и като произведение на изкуството. Тази мисъл едва ли ще учуди някого от учените – всеки по време на своята работа неведнъж се е сблъсквал с подобни разсъждения, а понякога и сам е правил това. За широката публика фактът, че учените не са безнадеждни практики и рационалисти, както е прието да се представят, а и ценители на красотата и изяществото, може да изглежда странен.

Съществуват много примери как този критерий работи в науката. Например Общата теория на относителността благодарение на своето изящество била приета почти веднага от научния свят, въпреки че трябвало да минат десетилетия за експерименталното ѝ доказване. Този пример е показателен и за това, че макар красотата и изяществото да са в състояние да предразположат учените към приемането на една или друга теория, те не отменят експерименталните резултати. Ако Теорията за относителността нямаше експериментално потвърждение, тя щеше да бъде променена или отхвърлена независимо от ней-

ната красота. В такъв случай критерият „красота“ може да извиси или принизи една теория, но не е решаващ фактор при нейното приемане.

Разбира се, критерият за красота е достатъчно размит и субективен. Той не е толкова ясно определен като други понятия, но има някои общоприети положения. Например, колкото по-универсална е една теория, толкова повече са шансовете да бъде призната за красива. Колкото по-малко са случайно и набързо събраните данни, използвани в изграждането на теорията, толкова по-малка е вероятността тя да бъде формирана само на база-

та на едностранен набор от факти, съответно и шансовете ѝ да бъде оценена като красива се увеличават. Не на последно място роля за признаването на една теория за изящна има и нейната простота. Тъй че тези три показателя могат да минат за общоприети.

В крайна сметка все пак възниква въпросът: може ли да се формулира точен критерий за научна красота – по-обективен, отколкото този, който приемаме в живописата или музиката? Отговорът е труден, дори невъзможен, защото в науката, както и в изкуството, а и в живота въобщо всеки човек има своя представа за красотата.

➔ От стр. 8

Нещо като доказателство. Владимир Арнолд – един от най-големите математици на ХХ век, започва статията си „За преподаването на математиката“, публикувана в сериозно математическо списание, така: „Математиката е част от физиката. Физиката е експериментална, естествена наука, част от естествознанието. Математиката е тази част на физиката, в която експериментите са по-евтини“. Математиката, разделена от физиката, се превръща в уродлива псевдонаука, продължава гневно, в типично свой стил Арнолд и припомня предупреждението на водещия английски математик Годфри Харди, че за уродливата математика няма постоянно място под Слънцето.

В ранните векове, когато в нашата група науки е имало на практика само физика и математика, те са били винаги една до/в друга. Математиката трябва да обслужва физиката, а не да се опитва да доминира над нея, пише Франсис Бейкън. Дейвид Хюм: „Когато се смесва с физиката, математиката остава подчинена“.

От друга страна, Галилео Галилей, Рене Декарт, Исаак Нютон, изглежда, мислят, че структурата на света е математика и също – че математиката трябва да бъде науката за природата. Цел на Нютон е да сведе всички явления в природата до законите на математиката и да я развие толкова, колкото това е свързано с натуралната философия (физиката).

Великите идеи

Аристотел, Тома Аквински, Джон Лок, Уилям Джеймс смятат обектите на математиката за универсални, формиращи след абстракция от конкретното, получено от сетивата и въображението. Тома Аквински уточнява, че като изключим изброените неща и физическите конфигурации, числата и фигурите имат отделно съществуване само в ума дотолкова, доколко-

За Уилям Джеймс, Джон Лок, Дейвид Хюм математиката е точно наука за отношенията между идеи, а не за реално съществуващи обекти.

И в математиката, както във всички други области на човешкото познание, не цари само благополучие. Философът Бърtrand Ръсел, който освен всичко друго е и математик, силно критично споделя, че

математиката (особено съвременната) е наука, в която ние никога не знаем за какво говорим, нито дали това, което казваме, е вярно.

Математиките вина-

то те са абстракции, извлечени от движението и материята.

Томас Хобс, Джордж Бъркли, Дейвид Хюм отричат абстрактните идеи или универсалните концепции. „Нека човек се опита да си представи триъгълник изобщо, който не е нито равнобедрен... нито има някаква конкретна дължина или пропорция на страните, и скоро той ще забележи абсурдността на всички схоластични схващания, отнасящи се до абстракциите и общите идеи“ – пише Хюм.

Имануел Кант и Уилям Джеймс смятат математиката за *a priori*, а не *a posteriori* знание.

ги са се стремели да изградят своята наука като съвършено творение – всичко да бъде точно дефинирано, всяко твърдение да бъде строго доказано. Идеята, че всички математически истини могат формално и стриктно да бъдат изведени, доказани, както твърдят Бърtrand Ръсел и Алфред Уайтхед, беше широко приета от математиките до работите на Курт Гьодел от началото на 30-те години на миналия век. Гьодел постави проблема дали аритметиката е съгласувана, логическа система. Може ли някой да докаже, че е невъзможно да се изведат едно-

временно две несъвместими аритметични твърдения? Отговорът на Гьодел беше: не, това е невъзможно. С други думи, Гьодел показва, че в рамките на формалната структура на аритметиката не съществува начин да се докаже, че аритметиката е вътрешно съгласувана, непротиворечива (теореми за непълнотата). Много математици сега приемат факта, че съществуват математически истини, които не могат да бъдат формално доказани. Приносите на Гьодел поизпразниха от съдържание преувеличеното твърдение за логическата безупречност на математиката.

...Такива приказки слушах, разхождайки се сред великите идеи, израснали в двора на физиката...

...Поглеждам в съседния двор на филолозите (ние с тях сме съседи по азбучен ред) и виждам там поне две велики идеи – *Език* и *Поезия*. Че *езикът* е велика идея, е очевидно за всеки (и значи, не е необходимо това да се аргументира). Но защо *Поезия*, а не например *Проза* или и едното и другото, специалистите могат да дискутират – аз мисля, че нямам достатъчно сили за това. Анализ на Мортимър Адлер за великата идея *Поезия* можете да прочетете в том 2, глава 69: *ПОЕЗИЯ* (стр. 400 – 419 в изданието от 1952 г.) на неговата книга за великите идеи, спомената в миналия брой. Анализът му за великата идея *език* е в том 1, глава 45: *ЕЗИК* (стр. 941 – 961).

Бенефисът на професор Огнян Сапарев

На 12 декември 2016 г. в 6. аудитория се състоя събитие, като в анонса за провеждането му се казваше: „На 1 август тази година проф. д.ф.н. Огнян Сапарев, дългогодишен преподавател в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ и ректор в периода 1993 – 2003 г., се оттегли от активна преподавателска дейност. Каним Ви да споделите нашата благодарност към Професора за неговия всеотдаен труд в полето на знанието, за това, че успешно управляваше кораба на Университета в бурните води на Прехода, че превърна нашата Алма матер в остров на толерантност и човещина и допринесе за съхранението на академичния стандарт в трудното време, в което живеем“.

Мисля, че тези думи много точно резюмират отношението към проф. Сапарев, както и многократно повтореното мнение, че това не е изпращане, а изразяване на почит към направеното от него. Поздравления за организаторите от факултетите на Пловдивския университет, в които професорът е преподавал – Филологическия, Философско-историческия и Факултета по икономически и социални науки. Специални поздравления и за доц. Велин Станев, който в ролята си на водещ представи по нестандартен начин проф. Огнян Сапарев, на когото традиционно представяне нямаше да му отива.

Срещата беше определена като бенефис, а в тълковния речник за това понятие са дадени две значения: 1. Театрално представление, приходът от което е в полза на чествания артист. 2. Честване на артист с такава представление.

Че проф. Сапарев е бил артист в най-широкия смисъл на тази дума през целия си живот, е безспорно. А приходите от това честване са измерими с уважението, признателността и любовта към човека, приятеля, колегата, ръководителя Огнян Сапарев, изразени от всички присъстващи.

Срещата се превърна в истинско академично събитие в духа на най-добрите университетски традиции. Уважение към бенефиса на проф. Сапарев изрази с присъствието си трима от последните четирима ректори на Пловдивския университет. Проф. Запрян Козлу-

джов му връчи Почетния знак на Пловдивския университет за принос в развитието на филологическото образование. Той отбеляза своята признателност към проф. Сапарев и в личен план, тъй като е бил негов дългогодишен асистент и заместник-ректор в екипа му. В залата бяха почетните ректори проф. Никола Балабанов и проф. Иван Куцаров. Проф. Балабанов сподели спомени и впечатления от съвместната им работа, тъй

от Философско-историческия факултет – деканът доц. Красимира Кръстанова; от Факултета по икономически и социални науки – настоящият и предишният декан – доц. Станимир Кабаиванов и проф. Иван Иванов; от Факултета по математика и информатика – деканът проф. Антон Илиев; от Педагогическия факултет – заместник-деканът доц. Юрий Янакиев; от Физическия факултет – доц. Мария Марудова; от Биологи-

и креативен и в бъдеще. А третият – телевизор, като пожеланието беше да се чувства генерален директор на своята домашна телевизия.

Проф. Сапарев благодари на всички за уважението, което са засвидетелствали не само сега, но и през цялата им съвместна работа. Пожела им да отстояват Пловдивския университет, Пловдив и България пред всички предизвикателства, които предстоят.

като проф. Сапарев го наследя на ректорския пост. Той му подари бутилка вино „Квант“ и току-що излязлата си книга с посвещение на „най-добрия физик между филолозите“, защото проф. Сапарев е въвел по подобие на физиките квант в полето на изкуството, наречен „атракцион“ и обясняващ въздействието на изкуството върху хората.

Във всички последвали приветствия, макар и да идваха от представители на ръководни позиции във факултетите или други институции, освен официалния характер имаше и много лични моменти. Поднасянето на поздравителните адреси започна, като бе спазена поредността, в която проф. Сапарев е преподавал в отделните факултети. От името на Филологическия факултет приветствие поднесоха доц. Владимир Янев и деканът проф. Вера Маровска;

Филологическия факултет – деканът доц. Соня Костадинова; от Института за критически социални изследвания – д-р Деян Деянов; от Съюза на учените – председателят на пловдивската секция проф. Симеон Василев; от Университетската библиотека – директорът Милка Янкова. Прочетени бяха и поздравителни адреси от Юридическия факултет, Филиала на ПУ в Кърджали, областния управител на Пловдив Здравко Димитров. Последваха и поздравления от ас. Ивана Колева, която благодари за неговото съдействие при откриването на Учебния театър, и от проф. Дора Левтеорова, която беше заместник-ректор в неговия екип.

Знакови бяха и подаръците, които получи проф. Сапарев от колегите си. Първият беше фотоалбум, запечатал множество моменти от житейския път на професора. Вторият беше смартфон, за да бъде мобилен

Предлагаме ви поздравителния адрес на Филологическия факултет по две причини. Първата е, че проф. Сапарев започва своята преподавателска кариера в ПУ именно оттук. И втората – ако използвате кванта „атракцион“, този поздравителен адрес получи най-много аплодисменти. Публикуваме и словото на проф. Никола Балабанов.

Предлагаме ви и интервю с проф. Огнян Сапарев, правено по друг повод и публикувано в сборника „Хора на науката. Университетът като убежище на мисълта“, но в него са представени в синтезиран вид много от вижданията на проф. Сапарев по различни проблеми.

Редакцията на вестник „Пловдивски университет“ се присъединява към всички благопожелания, отправени към проф. Сапарев. На многая и благая лета!

Тильо Тилев

Поздравителен адрес

УВАЖАЕМИ ПРОФЕСОР САПАРЕВ,
СКЪПИ ОГИ,

Днес ние, твоите колеги от Филологическия факултет, те поздравяваме, защото:

- Роден в София, избра за своя столица Пловдив;
- В годините на своята студентска и аспирантска младост публикува кинорецензии и литературни статии, представили твоята аналитична дарба;
- Стана един от първосъздателите на филологията в Пловдивския университет и разкри пред своите студенти перспективността на модерната литературна теория;
- Под твоето ръководство в студентския литературен клуб „Гео Милев“ се появиха талантиви поети и белетристи, обогатили с творчеството си българската литература;
- Превърна списание „Тракия“ във важно издание на литературата и културата ни;
- Представи същността на масовата култура и без да си лаладжия, показа значимостта на комуникацията в литературата и в човешките отношения;
- Взе активно участие в демократичното обновление на България, а като директор на Националната телевизия се опита да внушиш (без особен успех!), че телевизията не трябва да върви след победителите, а след добрите, честни и умни хора;
- Като ректор на Пловдивския университет положи успешни усилия за разкриването на нови специалности и факултети, затвърди традициите на академичната и научната порядъчност, беше близък до студентите, преподавателите и всички, свързани с институцията;
- Признат научен и обществен авторитет, не клатеше каубойската си шапка пред национални и местни властелини;
- Създаде хрониката на своите и българските илюзии, представяйки нищожеството на илюзионистите;
- Превъзмогна личните си и обществените трагедии, за да останеш и в патриаршеската си възраст Огнян Сапарев – притча во язицех, смел, умен и добър човек, който не мачка хората като хлебни кубчета, не славослови и не обича славословията за себе си. (Поради което този стандартен адрес няма да бъде прилежно съхранен от теб, а ще се забута незнайно къде – за радост на бъдещите сапароизследователи.)

Аве, Оги, живеещите с теб те поздравяват!

Пловдив, 12 декември 2016 г.

Слово за Огнян Сапарев

Проф. д.ф.н. Никола БАЛАБАНОВ

Днес* ние отбелязваме полувековната творческа дейност на почетния ректор на Пловдивския университет – професор Огнян Сапарев. От този половин век повече от 40 години той е работил в нашия университет, а в продължение на десет години бяхме в един факултет – Физическия (1973 – 1983). Това са едни от най-активните години в творчеството на О. Сапарев. През тях той публикува 25 статии, защити първата си дисертация и се хабилитира. Оттогава датира нашето общуване и нашето взаимно уважение.

Преди три години професор Сапарев ми подари двата тома със своите съчинения, като ги надписа: „На професор Н. Балабанов – най-големия филолог сред физиците, с дългогодишно колегиално уважение“. Заедно с декларираното уважение, в автографа прозираше и характерната за професора насмешка за моите литературни изяви. Току-що излезе от печат моята 18-а книга, – „Йоаким Груев – най-пловдивският пловдивски книжовник“, и аз желая да подаря първия екземпляр на книгата си на проф. Сапарев. Надписът в книгата гласи: „На проф. Огнян Сапарев – най-големия физик сред филолозите“.

Казват, че зад всяка шега има истина, но в този случай истината е много по-голяма. Ние, физиците, обясняваме взаимодействията между телата, от най-малките до най-големите, от електроните и атомите до звездите и галактиките, със съществуването на фундаментални физически полета и квантите на тези полета – гравитони, фотони, глюони и т.н. Професор Сапарев заимства от физиката тази идея и я пренася в духовната сфера. Той въвежда своеобразно духовно поле и съответни кванти на това поле, които осигуряват въздействието на изкуството върху хората. Тези кванти той нарича „атракционни“ (по аналогия с фотоните). Това е проява на ярко физическо мислене, което, смее да допусна, е формирано под влияние на физическата среда, в която той се развиваше през 70-те години.

Професор Сапарев беше необикновен в много отношения – в речника си, в дрехите си, в поведението си и т.н. Ще разкажа един от случаите на неговото нестандартно поведение. На 24 май 1993 г. му предадох ректорската огърлица и в присъствието на пловдивския владика дядо Арсений, на представители на Общината и на университетската колегия му предадох и ректорската „власт“. Аз вече бях освободен от тези грижи. Още на следващата седмица обаче проф. Сапарев ме покани на заседание на ректорския съвет и обяви, че желае да присъствам на тези съвети в продължение на б месеца. Обръщам внимание на това, че никой дотогава, и аз самият (бях 6-ият ректор на университета) не бяхме правили подобно нещо.

Тази нестандартна проява можеше да се тълкува като акт на приемственост. Но той не беше необходим, защото О. Сапарев беше приел целия мой екип от заместник-ректори

Проф. Балабанов предава ректорската щафета на проф. Сапарев (тогава доцент)

плюс секретариата за свой екип, така че приемствеността беше осигурена. След няколко месеца сформира малка представителна група за посещение в Гърция и среща с ръководството на Солунския университет и отново включи и мене в делегацията. Защо? Аз не му бях необходим, аз бях „господин Никой“. Нещо повече, бях обявен от закона за „враг на демокрацията“. В края на 1992 г. Народното събрание гласува първия лустрационен закон, според който бившите партийни секретари нямаша право да заемат ръководни длъжности в университетите (друг път мога да обяснявам защо този закон се отнася за университетите и БАН). Аз бях партиен секретар на Висшия педагогически институт (преди да прерасне в университет) през 1968 – 1970 година. 25 години по-късно, без конкретни обвинения за вреди, престъпления (за такива можеха да ме дадат под съд), законът ме лишаваше от някои права.

Аз не припомням този случай, за да трупам дивиденди, както правеха през 1990 г. много колеги. Моят живот и моите изяви в обществото и след тази година протеккоха пълнокръвно. Това, което искам да подчертая, е, че проф. О. Сапарев наруши този закон. Законът не ми позволяваше да заемам ръководни длъжности, а той ме включи в състава на Ректорския съвет, който управлява университета. Никъде другаде в страната и никой не е правил подобно нещо. Това е една от многото нестандартни постъпки на професор О. Сапарев.

Съвременната физика ни учи, че ние живеем в един свят на неопределености, вероятностен свят (според квантовата физика) и „изкривен свят“ (според теорията на относителността). Ние обичаме този свят именно защото е необикновен. Хубаво е, че редом с нас живеят такива необикновени, нестандартни личности, какъвто е почетният ректор на Пловдивския университет професор Огнян Сапарев.

* Словото е произнесено на 12 декември 2016 г. в б. аудитория.

Никога не успях да стана учен, който само чете дебели книги и пише дебели книги

– Каква е частта на учения във Вашата личност и имате ли непознати за колегите и студентите си страни?

– Аз започнах като критик и първата ми кинорецензия беше публикувана още през 1965 г. в сп. „Киноизкуство“, когато бях трети курс студент. Затова и беше нормално за начало да се насоча към литературната и кинокритиката и след това у мен така и не се получи баланс между учения и кинокритика. Бях в непрекъснато раздвоение през целия си живот и дори се страхувам, че критикът у мен често е взимал превес. А това, което хората може би не знаят за мен, е, че аз не исках да правя обществено-политическа кариера. Всъщност по едно време дори попаднах в парламента, но не гласувах правилно и така възможността отново да ме поканят там отпадна. И слава Богу, защото това е едно доста идиотско място. Разбира се, най-идиотското място, на което съм работил, е телевизията. Въпросът е, че принципно странях от идеята да правя кариера, а и характерът ми не е особено подходящ за това. Обичах да работя със студентите и университетът е едно найстина много добро място, което не може да се сравни нито с парламента, нито с телевизията, нито с разните редакции, в които работех в началото.

– Как бихте искали да Ви възприемат хората и всъщност интересувате ли се от мнението на другите?

– Може би наивно си мисля, че хората ме възприемат такъв, какъвто съм. А какъв съм – това наистина е един труден и дискуссионен въпрос, на който и аз не мога да отговоря. Интересувам се от мнението на тези, които ме интересуват. Тоест изобщо не ме интересуват какво мислят сума хора за мен. Иначе в рамките на университета колегиалният принцип е много важен, а това често се подценява. Аз лично винаги съм се стараел да поддържам добри колегиални отношения дори с хора, които лично не са ми особено симпатични. Смятам, че това е просто задължително.

– А как решихте да поемете по пътя на академичното поприще?

– Вероятно това се дължи на един изключителен литературовед – проф. Никола Георгиев, който ми преподаваше литературознание в Софийския университет. Той беше и си остава най-големият български литературовед, изключителна личност, честен човек и в известна степен академичен аскет. Този негов пример винаги е бил решаващ за мен.

В известен смисъл принос има и проф. Исак Паси, чиито лекции по естетика ходех да слушам най-доброволно, даже исках да му ставам аспирант по едно време, но нямаше такава възможност.

– Те ли са Вашите учители в науката?

– Да, техният академичен пример вероятно ми е оказал някакво влияние. Друг е въпросът, че академичният живот тогава беше някак разкован и свободен, каквито и глупости да се говорят сега, и човек можеше да си каже със студентите много неща. Така че рано осъзнах, че академичната кариера е едно от най-добрите неща, които може да се случат човеку.

– Тоест намирате избора човек да се посвети на науката и образованието за добър?

– Да, твърдо. Защото другият вариант беше да работя като редактор и да пиша повече текуща критика или да отида в научен институт. Тогава щях да пиша дебели книги и да стана нещо като феодален старец. Разбира се, трябва да се има предвид, че аз бях и два мандата ректор на Пловдивския университет – точно в години на преход и преосмисляне, когато трябваше да се пише по нов начин за старото и трябваше да се правят преоценки. Оказа се обаче, че това бяха и много свирепи години – с опити за окупация на университета и какво ли още не. Тоест това ректорство ми коства поне две книги. Но не съжелявам за това, защото трябваше да направя нещо за университета. Ако трябва да обобща, радвам се, че избрах академичната кариера при всичките недостатъци на моя характер, който не се отличава с безкрайна трудолюбивост, с последователност, задълбоченост и пр. Аз съм склонен по линия на общуването да се раздавам и разпилявам и никога не успях да стана учен, който само чете дебели книги и пише дебели книги.

– Университетите ли са мястото, в което трябва да се прави наука, или институти-те към БАН? И съществува ли ефектът „лявата ръка не знае какво прави дясната“ при това извършване на научни дейности на различни места?

– Абсолютно го има този момент. Лявата ръка не знае какво прави дясната, а дясната още по-малко е наясно. Факт е, че едни от най-големите литератори и философи работят в университетите. И че когато няколко знакови професори напуснаха Софийския университет, той престана да бъде същият и стана съизмерим с разни провинциални университети. Университетът е едно динамично

Проф. д.ф.н. Огнян Сапарев е роден в София на 4 август 1942 г. Завършва специалностите „Славянска филология“ и „Философия“ в Софийския университет през 1967 г. Работи като редактор в Дирекция „Разпространение на филми“, в БНТ и в сп. „Пламяк“ във времето 1971 – 1973 г. В периода 1983 – 1988 г. е лектор в университета в Будапеща. През 1988 г. е старши научен сътрудник в БАН. От 1973 г. е доцент, от 1997 г. – професор по теория на литературата в ПУ „Паисий Хилендарски“, а от 1993 до 2003 г. е ректор на висшето училище. През 1990 – 1991 г. е директор на БНТ, а от 2001 до 2004 г. е депутат в 39-ото Народно събрание. През 1992 г. се кандидатира за вицепрезидент в двойка с Благвест Сендов – кандидат за президент, издигнати от инициативен комитет.

Огнян Сапарев е един от водещите български специалисти в областта на фантастичната литература. Автор е на книги и статии по проблеми на литературата, киното, естетиката, научнофантастичната литература. Владее полски, руски и немски език.

Сред официалните признания, които е получил през годините, са Наградата на критиката на вестник „Пулс“ през 1989 г., Наградата на критиката на издателство „Христо Ботев“ през 1994 г. и Почетния знак на Пловдив през 2005 г.

Член е на Съюза на българските писатели, на Съюза на българските филмови дейци и на Съюза на учените в България.

място, в него човек е по-отворен към новото, към промените, към смяната на манталитетите. Докато в научните институти човек някак се затваря и леко се изолира, живее се в един малко измислен свят на ровене в ръкописи и прочие. Така че университетът не трябва да се подценява като място за правене на наука, въпреки че у нас има такава тенденция. Но в крайна сметка всичко зависи от конкретния човек.

– Кое е най-интересното пред Вашата наука, погледната с хоризонта на 21. век?

– Казано на псевдонаучен език, това е любопитната смяна на научните парадигми. Човешки казано, най-любопитното в нашите науки е смяната на платформите, на предпочитанията. Моето поколение е израсло със структурализма, който се стремеше да бъде много научен. След него дойде едни постструктуралистичен период, а сега всички говорят за деконструктивизъм, който е един соцреализъм наопаки – всичко се подлага на гаргара, на отрицание, на подигравка, отрича се всякаква научност, търсят се изключения, за да се докаже, че всичко е случайност. Аз не обичам деконструктивизма и това, което става в литературата с всичко псувачество и разгащаност. Всичко това не ме изпълва с възторг и аз нямам никакво намерение да ставам деконструктивист.

– А как окуражавате младите филолози и философи?

– Опитвам се да им покажа плюсовете и минусите на всяко нещо, двете страни на нещата. За всяко нещо има основание както да бъде защитавано, така и да бъде критикувано. Опитвам се да бягам от едностранчивостта, защото е лесно да бъдеш едностранчив. Казвам това и на младите хора.

– Как си почитате и как се забавлявате?

– Едно време обичах водата и лодките. Сега ми е все по-трудно да гребя както едно време, но имам една вила на язовир „Кърджали“, където бягам за по месец – месец и нещо.

– Обичате ли да пътувате и имате ли свое място някъде по света?

– Не обичам да пътувам и именно този язовир е моето място. Там се крия и си гледам водата.

– Има ли нещо, за което досега не сте намерили време в живота си, а то Ви привлича?

– Искам да се върна към първия си проект за дисертация, посветен на гротеската. Станах редовен аспирант на акад. Пантелей Зарев навремето, но тогава ме изключиха от Комсомола за разпространение на схващания, несъвместими с марксистко-ленинската естетика, в тесен приятелски кръг. Той се поизплаши и аз реших, че няма да защита тази дисертация, и след някоя и друга година защитих съвсем друга. Сега искам да се върна към гротеската, вече уморен, но надявам се, и малко поужнял.

Интервю на Ваня Драганова, публикувано в сборника „Хора на науката. Университетът като убежище на мисълта“, Петя Бъркалова – съставител, по проект №633175 - H2020-MSCA-NIGHT 2014 EUROPEAN RESEARCHERS' NIGHT.

Международна конференция в Полша на тема „Българистиката – нови интерпретации“

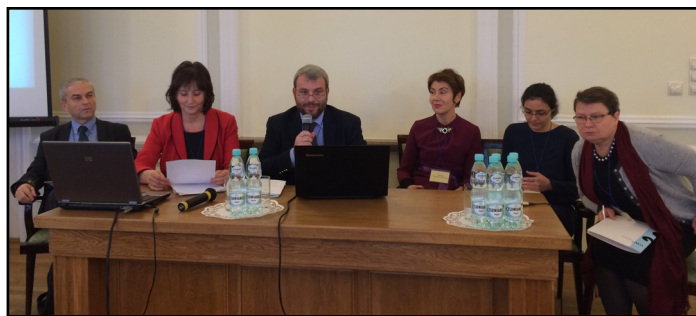
Ана-Мария ТОДОРОВА

На 25 и 26 ноември 2016 г. във Варшава (Полша) се проведе международна конференция за преподаватели и студенти на тема „Българистиката – нови интерпретации“. Основните инициатори на събитието бяха преподавателките по български език и литература във Варшавския университет д-р Силвия Шедлецка и ас. Йорданка Илиева-Цъган, подкрепени от ректора на университета проф. Марчин Палис и посланика на Република България в Полша г-н Емил Ялнъзов. От Филологическия факултет на Пловдивския университет в конференцията участваха проф. д.ф.н. Любка Липчева-Пранджева и доц. д-р Елена Гетова. Като студентка от Пловдивския университет, аз взех участие в студентски дискусии и научни секции.

Първият панел от студентските дискусии беше посветен на бъдещата реализация на студентите българисти от чужбина. Имаше представители на туризма, на българските училища в Полша и на посолството на Република България, които отпратиха предложения за работа към студентите, изучаващи български език. Резултатите от проведената научна секция за студенти показаха, че колкото и малка страна да е България, светът се интересува от нея и има нужда от кадри, владеещи български език.

В следващите панели самите студенти трябваше да представят предварително подготвени

доклади на теми, коментиращи българския език и българската литература. Участниците бяха предимно от университети в Полша, но имаше и такива от Атина, Букурещ и Виена. С някои изключения всички те представиха докладите си на български език, което беше и най-интересната част от конференцията. Имаше доклад за звуковите промени в българския език, за творчеството на Емилиан Станев, за Йордан Йовков, за „Под игото“ на Иван Вазов и на редица други теми, които показаха не само заинтересоваността на чуждестранните студенти към нашия език и литература, но

Момент от работата на форума

за дълбочените им познания в областта на нашето културно наследство.

Най-незабравимата част от престоя ми във Варшава беше общуването със студентите. Като единствен представител от студентската общност от България бях приета с голяма радост от другите студенти, защото те видяха в общуването си с мен възможност да упражнят дори за краткото време на конференцията два дни българския си език. Оказа се, че много от студентите са посещавали България – по програмата *Еразъм*, за да работят или да гостуват на приятели,

и всички са останали с прекрасни впечатления от природата на България и от българската кухня. Няма да забравя казаното от Дорота Трела – студентка от Ягелонския университет в Краков: „Идвайки в България, аз се чувствам така, сякаш идвам у дома си, дори понякога Полша ми се струва по-чужда от България“.

На закриването всички участници в Международната конференция, проведена се във Варшавския университет, изразиха надежда и желание тя да се превърне в традиция и да продължи да се осъществява всяка година.

Студентска сесия за научно и художествено творчество се проведе във Филиала в Смолян

В навечерието на студентския празник, на 29 ноември 2016 г., в Заседателната зала на Филиала на Пловдивския университет в гр. Смолян се проведе *XXI студентска сесия за научно и художествено творчество*. Мероприятието се осъществява в рамките на проекта ЧФ 2016-8 *Студентска сесия за научно и художествено творчество*, с ръководител доц. д-р Мариана Ламбова.

Събитието е традиционно и се провежда ежегодно от 1995 г. досега, като са публикувани общо 13 тома със студентски разработки.

На конференцията бяха представени 19 доклада, изготвени предимно под научното ръководство на преподаватели от Филиала на ПУ. Участниците, основно студенти от Филиала в Смолян, бяха от специалностите *Начална училищна педагогика с чужд език; Български език и история; Български език и история с културен мениджмънт; Български език и*

Участници в студентската сесия

английски език; Информационни технологии, математика и образователен мениджмънт; Биология, човешко поведение и здраве; Туризм и Маркетинг. Студентско участие имаше и от специалността *Компютърни и комуникационни системи* от Техническият колеж – Смолян.

Интерес предизвикаха докладите в областта на *маркетинга и туризма*, в които се разглеждаха въпроси, свързани с качеството и цената на услугите; туристическия потен-

циал на някои от регионите в България; проектните дейности на Община Смолян в сферата на туризма. Друга част от изследванията бяха посветени на многоаспектната тема за здравето и представиха резултати от проучванията относно хранителния прием при студентите от Смолянския регион.

Особено внимание заслужават и разработките в областта на педагогиката. Студентите акцентираха върху проблема за същността на агресията и педа-

гогическите стратегии и действия за нейното преодоляване в училищна среда. Бяха изнесени доклади от научното поле на математиката, като използване на някои математически функции в икономиката; числовата редица на Фибоначи. Значителна част от докладите представиха архивни и биографични изследвания за представители на лекарското съсловие в Родопите. Изследванията с езиковедска тематика бяха посветени на актуални проблеми на съвременната лингвистика. Представена бе и научна разработка от сферата на техническите науки.

Част от горепосочените разработки са реализирани в рамките на работата по проект на тема *Хетеротопия на здравето при население в репродуктивна възраст*, финансиран от ФНИ при ПУ и обединяващ преподаватели от Филиала и ПУ, работещи в различни научни области.

**Филиал на
Пловдивския университет**

Викингите в българската средновековна история и

Иван КОСТУРКОВ*

Викингите в историята на средновековна България са изследвани у нас от редица специалисти, но и към тях, както и към келтите (III в. пр. н. е.), или готите (II – III в.), интересът е все пак обяснимо ограничен. Сред по-новите изследвания и препратки през последно време К. Колев – докторант по изкуствоведение, споменава сборника от статии „Викингите – мореплаватели, откриватели, създатели“ на международната конференция, проведена в Софийския университет (15 – 17 май 2000 г.), изследването на Валери Йотов от Районния исторически музей – Варна, „Въоръжението и снаряжението от българското средновековие VII – XI в.“ и др., но българските историци добре познават „косвените“ извори на Йоан Малала, Йоан Скилица, император Константин VII Багренородни (Порфирогенет), хрониките на Киевска Рус („Начална русская летопись“ или „Повесть временных лет“, известна също като „Несторова хроника“), „Манасиевата хроника“ или „Манасиева летопис“ на византийския хронист Константин Манасий, чийто превод на старобългарски се приема за български писмен паметник, също съдържа конкретна информация за викингите, приети да се наричат „варяги“ (*De Administrando Imperio* – латинския превод на „На моя син Романос“ на Константин VII), *varangians*, от „нордически“ или „нордски“ (датски или старонорвежки) език, като също така преобладава мнението, че на Балканите (и в Русия) те са предимно шведи. Студията на Васил Гюзелев „Средновековна България и Скандинавия през IX – XV в.“ много точно дефинира походите на викингите от Скандинавия през територията на днешна Русия (вероятно и Полша) покрай българското крайбрежие към Константинопол или *Miklagarðr*, Миклагард, както викингите го наричат. К. Колев посочва следните походи 838 (?) г., 842 г., 860 г., 907 г., 911 г., 941 г., 943 г., 944 г., 969 – 971 г., 988 г., 1024 г., 1043 г., като уточнява, че те не са непременно военни, а също предимно търговски и понякога дипломатически. Ерата на викингите е вече започнала с пристигането на 8 юни 793 година на викингите (датчани) в

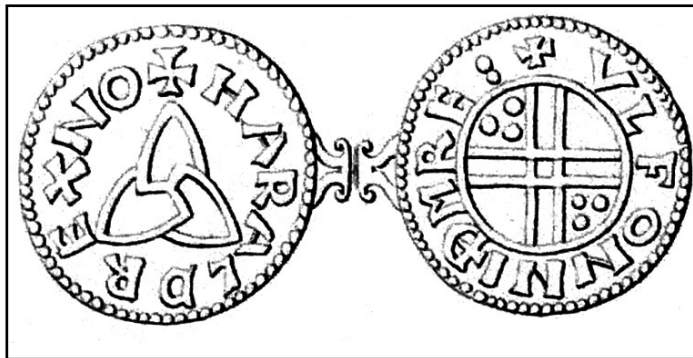
Англия, описано драматично в „Англосаксонската хроника“, както и от английския латинист в двора на Карл Велики – Алкуин (той описва бедствието както в писмата си, така и в стихотворението *De clade Lindisfarnensis monasterii*), макар че то несъмнено е предшествано от спорадични по-ранни нападения. Свещеният остров Линдисфарн (макс. 4 кв. км при отлив) е прочут с манастира си, датиран исторически от 634 г., който подобно на други манастири е построен на морския (или езерния) бряг – от брега монасите съзърцавали хоризонта, където небето и морето се сливат, и това е била представата им за началото и края на света. В студията си „Варяги, нормани и англичани на българска земя“ Павел Павлов очертава разполагането на викингите на територията на днешна Русия и участието им в учредяването на Киевска Рус, както и контактите с България по време на тези походи. Трябва да отбележим, че е регистрирано също пристигане на викинги от юг, през Егейско море, Дарданелите и Босфора, но за съжаление, не разполагаме с материали, документиращи тези походи.

Разказът на Павел Павлов обхваща по-широк диапазон и фактически проследява контактите и след приключването на ерата на викингите, което ще коментираме малко по-късно. Защото тъкмо в поредния поход към Миклагард, ок. 1034 г., с викингския отряд пристига Харалд Хардрада (ще изписваме името според английския му правопис). Харалд е роден ок. 1015 година вероятно в

Харалд Хардрада – крал на Норвегия

областта (кралството) Ригерике, днес в Норвегия, северозападно от столицата Осло, където баща му Sigurd Sy (Сигурд Сю, за прозвището, което означава „свиня“, но е уважително, няма яснота) съуправлява като крал, за което ни съобщава Снори (Снуре) Стурлусон. Освен баща на Харалд, Сигурд е и пастрок на бъдещия крал на Норвегия Олаф II. Петнадесетгодишният Харалд, чието фамилно (бащино) име е Сигурдсон, докато прозвището Хардрада означава „суров, строг“ – *hard*, и „светник или владетел“ – *rad*, участва в битката при Стиклестад заедно със своя брат Олаф Харалдсон (крал на Норвегия, 1015 – 1028 г.), който иска да си възстанови титлата, заета от датския крал Кнут Велики. Олаф е убит на 29 юли 1030 година, а Харалд бяга в Киевска Рус (Гардарики), където служи в армията на Ярослав I Мъдри, княз на Новгород – столицата на Киевска Рус, и впоследствие княз на Киевска Рус. Ок. 1034 г. Харалд е командир на Варяжка тагма (или гвардия, стража). Викинги във войската на Византия има още от 874 г., но отрядът, изглежда, е сформирани по времето на император Василий II през 988 г.¹ Павел Павлов посочва, че Харалд пристига в Константинопол начело на 500 бойци, които той предпочита да нарича „варяго-руски“, през 1036 – 1037 година по времето на император Михаил IV Пафлагонски (1034 – 1041), сражава се „в Мала Азия срещу арабите, по-късно е в Южна Италия под командването на прочутия византийски полководец Георги Маниак, който пък [...] вероятно имал български произход. Византийският писател Кекавмен дава висока оценка на Харалд като верен воин на империята, който заради своите подвизи получил титлата „спатарокандидат“.

Монети, сечени от Харалд Хардрада

За българската историография важен момент е участието му в потушаването на въстанието на Петър Делян. Предшествашите събития са внезапната смърт на цар Самуил на 6 октомври 1014 г. след ослепяването на войниците му след изгубената битка при Беласица от Василий II Българоубиец, краткото управление на Самуиловия син Гаврил Радомир (1014 – 1015), превратът на братовчед му Иван Владислав (1015 – 1018) и смъртта на последния, краткото царуване на сина на Иван Владислав Пресиян II, след което Първата българска държава престава да съществува, а Пресиян вероятно почива през 1060 – 1061 г.

Опитите за укрепване на държавата, а впоследствие и за възвръщането ѝ се свързват с боярите Кракра Пернишки, Ивац, като кулминацията на съпротивата срещу византийската власт е въстанието на Петър Делян и провъзгласяването му за цар след екзекуцията на Тихомир². Централна роля в потушаването на въстанието, освен предателството на братовчед му Алусиян, изиграва Харалд Хардрада. Сведенията, които оставя живелият малко по-късно византийски хронист Йоан Скилица („Исторически обзор“ и вероятно пак неговото „Продължението на Скилица“), се допълват от скандинавската сага на Снори Стурлусон, като отново Катедрата по скандинавистика на Софийския университет през 2004 година го представя доста пълно със сборника „Снори Стурлусон и корените на нордската книжовност“. Разгромната битка се води през лятото на 1041 година край Островското езеро, където на острова Св. Пантелеймон се смята, че се издигал дворецът на Петър Делян и фактически това е неговата столица. Смята се, че Харалд лично

* Иван Костурков е бакалавър по английска филология от ПУ „Паисий Хилендарски“ и магистър от Университета на Съсекс, Великобритания.

България в културата и субкултурата на Средновековието

е посякъл или пленил ослепения от Алусиан с кухненски нож български цар.

Всъщност скандинавските извори са пределно кратки. В сагата, включена в сборника „Земният кръг“, доста бегло се цитира епитетът, с който Харалд се прочува като „опустошител на България“. Написаните на старонорвежки (нордически) саги представляват няколко групи: кралските саги, исландските саги, късите исландски разкази, съвременните саги, сагите-легенди, сагите за рицари, сагите за светци и сагите за епископи. Кралските саги са написани между XII и XIV век в Исландия и Норвегия, някои на латински език. Известни са 24 – 27 саги, като 9 от тях са изгубени или сериозно повредени, автор на две от тях е Снори Стурлусон (1179 – 23 септември 1241). Снори Стурлусон – Снори, защото Стурлусон е бащиното му име, е историк и поет, както се вижда, живял два века след събитията, свързани с викингите и Хардрада, като Скилица определено е по-близо до тези събития. Сборникът „Земният кръг“ (озаглавен така от издателите) се състои от скалдически стихове, писмени исторически източници и саги, повечето от тях не са запазени, и устни предания, записани от Снори. Сагите в сборника са 16, конкретно ни интересува „Сага за Харалд Хардрада“, и то първата част, макар че иначе в цялата сага се коментира физическият облик на Харалд, храбростта му, делата му и пр. Конкретният епитет, свързан с България, че Харалд е наречен в превода „завоевателят на България“ (*Bulgaria's conqueror*), като Снори ни препраща към първоизточника си:

Svo segir Þjóðólfur:

<p><i>Hvasst frá eg Haugi hið næsta hlífél á gram drífa, en Bolgara brennir bræðr sínum vel tæði. Skildist hann og huldí hjálmsetr, gamall vetra tyggi tólf og þriggja, trauðr við Ólaf dauðan.</i></p>	<p><i>At Haug the fire-sparks from his shield Flew round the king's head on the field, As blow for blow, for Olaf's sake, His sword and shield would give and take. Bulgaria's conqueror, I ween, Had scarcely fifteen winters seen, When from his murdered brother's side His unhelmed head he had to hide.</i></p>
---	--

В оригинала *Bolgara brennir* от старoisландски ще означава „този, който изгори българите“ и в този смисъл „опустошител“, „разорител“ и др. Цитатът обаче е въведен с указание за авторството – а именно запазен откъс от стихотворение на исландския скалд *Þjóðólfr Arnórsson* – Тиодолф (Арнорсон е бащиното му име). Ето един превод без посочено авторство на осмистишието, написано вероятно през 1065 г.:

*Чух аз, че силната буря
краля връхлетяла при Хауг,
но опустошителят на българите
помогнал на брат си много.
Като снел от главата си шлема,
на петнадесет години от рождението си
той се разделил
с умрелия Олаф.*

¹ В състава са предимно войници от Швеция, Дания, Норвегия и Исландия – дългокоси, с червен рубин на лявото ухо и ризници с орнаменти на драконови фигурки. Такива наемници служат също в Киевска Рус и в Лондон. В Лондон наброяват 3000 души с 40 кораба, докато в Константинопол по молба на Василий II от Киевска Рус са изпратени 6000 през 987 – 989 г. Докато в началото това са норвежци и руси, след завладяването на Англия от норманите в гвардията постъпват предимно англосаксонци. Освен като лична гвардия, те участват във войни и макар до XIV и XV век да се говори за викинги (варяги), още през XIII век те са асимилирани от византийските гърци.

² Петър Делян се приема за син на Гаврил Радомир от брака с първата му съпруга – Маргьорита, дъщеря на краля на Унгария. Някои историци го смятат за самозванец. Като цяло за децата на Гаврил Радомир няма сигурни сведения, включително и за твърдението, че от Маргьорита той има и дъщеря Агата, омъжена за английския престолонаследник Едуард Изгнанник.

Тиодолф е придворен поет на Харалд, вероятно 5 години по-възрастен от него, и се смята, че загива заедно с него в последната му битка при моста на река Дъруент. Запазени са 7 текста, четири откъса от негови стихотворения, сред тях 3, свързани с Харалд, като информацията за събитията, както изглежда, му е предоставил лично Харалд. В *Sexstefja* („Шест припева“ – 1065 г.) като въведение към разказа за битката при Стиклестад е въпросното осмистишие; спорно е в каква връзка са запазените откъси и дали те образуват по-цялостно произведение, прави впечатление, че Тиодолф се обръща към него като Харалд Сигурдсон, тъй като „Хардрада“ е прозвище, използвано от враговете на Харалд.

Харалд Хардрада живее още 25 години, след редица неприятности с Константинопол успява да избяга (през прочутата верига на Златния рог) в Новгород, където се жени за дъщерята на Ярослав – Елисавета, а след това успява да се качи на престола на Норвегия като Харалд III, за да загине на моста на река Дъруент в селцето Стамфорд Бридж, в битката, която слага край на ерата на викингите. За престола на английския крал Харалд II Годуинсън претендент освен него е и норманският херцог Уилям (Гийом, Вилхелм) Завоевателя. На 25 септември 1066 година

Петър Делян и Тихомир, миниатюра от Мадридския препис на Хрониката на Йоан Скилица

Харалд Хардрада губи битката и загива в нея, вероятно в пристъп на „берсерк“. 19 дни по-късно победителят от *Стамфорд Бридж* Харалд II Годуинсън също ще намери смъртта си на 400 километра на юг, край Хейстингс, от уседналия викинг, херцога на Нормандия Вилхелм Завоевателя. Това пък ще промени радикално историята на Англия.

Пламен Павлов в своята студия предлага по-богата палитра от анализ на връзки между тези, които той нарича „варяги, нормани и англичани“. Връщането в един по-ранен етап към историята на взаимоотношенията на България с Русия и конкретно до Рюрик (862 г. – близо 30 години след нашествието в Линдисфарн) и неговите наследници: Игор, Святослав, Владимир, Святополк до Ярослав, а така също неговите наследници във връзка с техните отношения като викинги-варяги с тези, които Павлов нарича „италиански“ и други „нормани“ (по-нататък също така кръстоносците и пр.). Известно е, че досега българската историография е имала скрупули обективно да изследва този период и процесите в него, а и разчитането на „рус“ като скандинавски „гребец“ също промени посоката на тези изследвания. Другата посока на бъдещи изследвания, естествено, е към Втория Рим.

И накрая, след като повечето от изворите са добре познати и на този етап може само да се прецизира тяхното препрочитане или тълкуване, струва ни се, че можем да си позволим да коментираме поне това, което ще наречем „субкултурни“ извори. Действително Харалд Хардрада основава бъдещата столица на Норвегия Осло през 1048 г., без да я кръщава на първата си съпруга, въпреки благозвучието на имената, но споменаваните и от Павлов, и от други „паразитични“, или „субкултурни извори“, като анонимния, най-вероятно мистификация, *Jewish Bulgarian House of Miroslava (Mirel)*, ни се струва, че може да бъде предмет на критичен анализ.

Кръгла маса по актуални проблеми на ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВОТО

Гл. ас. д-р Ангел ДИМИТРОВ

Преподавателската стая на Факултета по икономически и социални науки на ПУ „Паисий Хилендарски“ се оказва тясна за предприемачите, мениджърите, преподавателите и студентите, дошли да обменят мнения, добри практики и предложения за решаване на актуални проблеми на предприемачеството. Кръглата маса, организирана от катедра „Управление и количествени методи в икономиката“, събра на 12.12.2016 г. гости от: Центъра за предприемачество към пловдивския филиал на Техническия университет – София; Държавната агенция за закрила на детето (ДАЗД); Центъра за работа с деца на улицата (ЦРДУ) към Комплекса за социални услуги за деца и семейства (КСУДС) – Пловдив; фондация „Земята – източник на доходи“; фондация „Тракарт“; предприемачи и мениджъри на бизнес организации. Освен преподаватели от Факултета по икономически и социални науки и представители на неговото ръководство форума уважиха и колеги от Философско-историческия факултет.

Участниците в първата по рода си кръгла маса дискутираха повече от два часа по проблемите на академичното предприемачество; обучението по предприемачество; иновациите и предприемачеството; социалното предприемачество; предприемачеството в социално-културната сфера и други.

Във встъпителното си слово модераторът на дискусиата – доц. д-р Боян Славенков – преподавател по предприемачество, стратегически мениджмънт, планиране и прогнозиране в ПУ „Паисий Хилендарски“, отбеляза, че по настроението и присъствието в залата личи големият интерес към форума, който поставя на разглеждане много и разнопосочни проблеми. Доц. Славенков очерта основни гледни точки и популярни разбирания за същността на предприемачеството. В обобщение на така направения критичен анализ модераторът отбеляза, че днес основателно предприемачеството се асоциира с иновации и предприемачески стратегии.

В този контекст и през призмата на академичното предпри-

Работен момент от кръглата маса

емачество и иновациите Мими Василева – хоноруван асистент във Философско-историческия факултет на Пловдивския университет, представи неструктурирани проблеми и основни резултати от съвместна работа по проект с ръководител проф. д-р Иван Чалъков, финансиран по ОП „Развитие на конкурентоспособността на българската индустрия“. Основен резултат от проекта е създаденият офис за технологичен трансфер. Бе споделено участието на повече от 50 специалисти (вътрешни и външни за Пловдивския университет) при разработването и управлението на проекта по метода „учене чрез правене“. Наред с очертаните трудности при създаване на мрежи и други бариери пред успешната реализация на европейски проекти като особено важен проблем бе изтъкнато, че „... повечето фирми нямат нагласата, че висшите училища могат да им бъдат партньори“. От друга страна, учените не разчитат на насрещна коректност и лоялност. В обобщение М. Василева изтъкна необходимостта от съвременно обучение по предприемачество и интелектуална собственост, както и от пространство за иновации и предприемачество. В духа на академичната самокритичност се каза и че представеният проект не успява да генерира устойчиви връзки с финансови институции.

Докторантът от Философско-историческия факултет Иван Лазаров направи резюме на рисковото финансиране в България след 1989 г. Опирайки се на текстове на Шумпетер и на Мариана Мацукато, както и на изследвания на Чалъков

и Киров по този фундаментален проблем, Лазаров обобщил, че актуалното състояние на рисковия капитал в България е по-добро в сравнение с предишни изследвания. Същевременно бе отбелязана високата концентрация на този капитал в апетитния ИТ сектор за сметка на острия хроничен дефицит на рисковото финансиране в отрасли с ниска добавена стойност. Изводът, който се наложи, е, че всъщност рисковото финансиране в България се осъществява под една или друга форма с публични средства при очевидна инертност и незаинтересованост на търговските банки у нас.

Доц. Славенков акцентира на добрите традиции на Факултета по икономически и социални науки в обучението по мениджмънт и предприемачество, както и на потребността от неговото развитие, но и на необходимостта от разгръщане на академичното предприемачество. Всъщност абсурдната ситуация, в която са поставени мениджърите на много държавни висши училища в България от недалновидни политици, ги заставя да развият и реализират творческия си потенциал в академичното предприемачество. Но как да бъдеш ефективен на свободния пазар на образователни услуги, като те заставят да продаваш продукта си на точно определена цена?!

В този контекст гл. ас. Георги Георгиев сподели добри практики и проблеми на академичното предприемачество и обучение, реализирано в Центъра за предприемачество към Техническия университет, филиал Пловдив, както и във фондация „Земята – източник на доходи“. Бе уточнено, че проблемите са

в нагласите и изграждането им, наред с извършваната работа по формиране и развитие на знания и умения, създаването на връзки и достъпа до финансиране за реализация на предприемаческите идеи във визираните структури. Гл. ас. Георгиев отбеляза дългогодишната традиция на Техническия университет в това отношение, обръщайки внимание и на факта, че в сегашната катедра „Управление и количествени методи в икономиката“ – организатор на кръглата маса, са двама ръководители на Центъра по предприемачество. Това предполага не само проучване, но и адекватно приложение на добрите му практики, включително в социалната област. Доц. Славенков уточни, че всъщност в хода на кръглата маса се създават мрежи, с което се надминават очакванията към нея!

Доц. Галина Илиева от катедрата – организатор на кръглата маса, обърна внимание на ролята на информационните технологии и цифровата компетентност при обучението на бъдещите предприемачи във ФИСН в контекста на стратегия „Европа 2020“. Бе оценено положително включването в учебните планове на дисциплината „Управленски информационни системи“. По този начин се реализира нов образователен подход – работа във формираща среда; прилагат се нови модели на обучение и се изграждат нови ключови компетентности. Сред иновативните елементи в курса са: решаване на практически задачи на маркетингова мениджмънт с географска информационни системи (ГИС); прилагането на специализиран софтуер за вземане на решение; онлайн управление на проекти и други. Като резерви за издигане на още по-високо равнище на подготовката на бъдещите предприемачи и мениджъри доц. Илиева изтъкна: по-сOLIDНО ресурсно, в това число и софтуерно, осигуряване на учебния процес; повишаване на активността на колегията по отношение на участието в международни изследователски проекти; бъдеща съвместна дейност със средни училища, свързани с обучението по пред-

Национална научно-практическа конференция по маркетинг

Докт. Любомир СТОЙЧЕВ

Повече от 20 научни разработки на студенти и докторанти бяха представени само за ден в рамките на първата национална научно-практическа маркетингова конференция, организирана на 18 ноември 2016 г. от катедра „Маркетинг и международни икономически отношения“ към Факултета по икономически и социални науки. Форумът премина под надслов „Филип Котлър и маркетингът – традиции, превъплъщения, визии“, а поводът за провеждането му бе 85-годишнината на всепризнатия основоположник и гуру на съвременния маркетинг. В рамките на конференцията към Пловдивския университет бе учреден клуб „Маркетинг“ с председател четвъртокурсника Венелин Ковачев. Новата структура има за цел постоянна научна и практическа онлайн активност, която да издигне престижа на клуба извън научно-образователните структури и да изгради взаимоотношения с различни институции и организации, както и с маркетингово ориентирани бизнес компании у нас, подчертаха от катедра „Маркетинг и МИО“.

„Облагодетелствани сте да се развивате в една област, която съчетава върховите постижения в различни направления“, обърна се към участниците в конференцията деканът на ФИСН доц. д-р Станимир Кабаиванов. Форумът започна с пленарен доклад, подготвен от председателя на организационния комитет доц. д-р Велин Станев. Според него преди Филип Котлър учените в маркетинговата сфера са изследвали единствено ана-

Участници в конференцията. На преден план: доц. Велин Станев

томията на пазара. Котлър се фокусира върху физиологията, изтъкна Станев, като припомни, че социолозите си имат Бурди-йо, специалистите по литература – Фройд и Юнг, семиотиците – Пърс и Дьо Сосюр, пиаролозите – Бернайс, мениджърите – Дракър, а гуруто на маркетинговете, за разлика от споменатите колоси, е в добро здраве и дори на тази възраст работи по едни от най-авторитетните издания в маркетинговата сфера с 55 книги зад гърба си.

Основните тематични направления позволиха докладите от конференцията да се ориентират в широк спектър: потребителско поведение; интегрирани маркетингови комуникации; маркетингов мениджмънт; новите маркетингови измерения. Именно материалите в последното направление предизвикаха силен интерес от страна на гостите и останалите участници. Някои от тях бяха „Маркетингови табута“, „Новите тенденции в маркетин-

га“, „Как Google Beacons ще промени ритейл маркетинга“, „Flat designs и Bitmoji“. По две теми бяха разработили докторантките от УНСС Росица Ненчева и Яна Данаилова. „Роля на генерираното от потребителите съдържание в маркетинга на автомобилни компании“ и „Виртуалната реалност – новото измерение в маркетинга на автомобилните компании“ бяха заглавията на докладите на Ненчева. Колегката ѝ представи „Специфика на маркетинга на органични продукти“ и „Промяна на потребителското и нарастващо търсене на органични продукти“.

Сред научните разработки бе и „Политическият брандинг и услугата да бъдеш управляван“ на докторанта от ПУ „Паисий Хилендарски“ Любомир Стойчев и доц. д-р Теофана Димитрова от ФИСН. Стойчев се включи и с доклада си „Концептуален модел за управление на връзките с обществеността“. Докторантката към същия факултет Гергана Димитрова бе подготвила темата „Интегриране на маркетинг

микса в процеса на генериране на конкурентни предимства“. С разработката „Културните различия между Изтока и Запада“ участваха студентите Венелин Ковачев и Ива Миховска, а тяхната колежка Таня Григорова презентира „Crowdfunding – начинът да се ангажира потребителското внимание още преди същинското въвеждане на продукт на пазара“.

В останалите направления бяха представени още доклади, свързани с ценообразуването на отпадъците, моделите за креативност в рекламата, маркетинга на взаимоотношенията. Всички участници получиха специални сертификати, а текстовете на представените разработки ще бъдат включени в сборник, който ще се разпространява безплатно.

„Изключително съм доволен, че атмосферата на конференцията беше едновременно академична и приятелска, младите участници се чувстваха изцяло в свои води, каквато бе и първоначалната идея“, подчерта основният организатор доц. Велин Станев. Той акцентира върху силното присъствие на докторанти от УНСС, въпреки че в същия момент в няколко от големите висши училища в страната също се провеждаха мащабни научни форуми. Амбицията на катедра „Маркетинг и МИО“ е националната маркетингова конференция да прерасне в ежегоден форум с международно участие, на който студенти, докторанти и млади учени да представят постигнати научни резултати, нови идеи и намерения за бъдещи съвместни проекти.

➔ От стр. 16

приемачество – при създаване и управление на учебни компании и пр. Въпросът за прецизирането на учебното съдържание в обучението по икономика и мениджмънт в средното и висшето образование е все още актуален. Върху него акцентира в дисертационната си разработка д-р Юлия Юрдекова – бивш докторант на ФИСН, дългогодишен директор на Националната търговска гимназия – Пловдив, и омбудсман в града. Решаването на поставения важен проблем предполага множество съвместни инициативи и по-голямо търсене на експертна помощ при централизирано изготвянето учебни планове и програми за средните училища на минис-

Кръгла маса по актуални проблеми...

терско равнище.

В своето експозе Георги Иванов – Жорж Трак (художник и докторант в АМТИИ), представящ „Тракарт“, акцентира на неосъзнаването на огромното богатство от културно-исторически забележителности и паметници, както и от природни ресурси в България, а също и на слабо познаване и дефицита на добри практики у нас в изследването на културата на траките. Бе обърнато специално внимание на антагонистичното противоречие между преобладаващата частна собственост в туристическата индустрия и държавната отго-

ворност за културно-историческото и природното ни наследство. Като едно добро решение на този конфликт бе лансирано възраждането и бъдещото развитие на читалищата – основна форма на организация на културния, интелектуалния, научния потенциал с над 160-годишна история. Възможност за развитието на равномерно разпределените по територията на България културни и интелектуални средища се открива в публично-частните партньорства, особено след 2020 г. Още веднъж бе подчертано, че инициативата трябва да бъде във висшите училища, а не те да очакват да бъдат потърсени от

заинтересованите групи.

Бяха споделени добри практики в професионалното обучение и трудовата рехабилитация от страна на ЦРДУ към КСУДС – Пловдив.

Силен финал на дискусиата постави г-жа Мариана Стоянова от ДАЗД с призива си към академичната общност за помощ в анализите и разработването на нови социални политики, за които е очевиден кадровият дефицит в агенцията.

Взе се решение материалите от кръглата маса да бъдат предложени за публикуване в годишника на ФИСН. В заключение бе отбелязана необходимостта от бъдеща научно-практическа конференция по дискутираните и други важни аспекти на предприемачеството.

Студентският съвет на Университета организира множество събития, конкурси и публични лекции

Светослав ЕНЧЕВ

председател на Студентския съвет

До края на годината или по-скоро в началото на следващата – на 3.01.2017 г., изтича срокът за предаване на творбите на студентите за няколко конкурса, организирани от Студентския съвет: конкурса за поезия на тема „Любов“; конкурса за есе на тема „Промяната, която искам да видя“, провеждащите се паралелно фотоконкурс и конкурс за картина, които имат обща тема – „Красотата на Пловдив“; видео-конкурс „Проблемите, които срещате в Университета“. За всеки от тези конкурси са предвидени по три парични награди, а подробности за условията за участие в конкурса можете да намерите в сайта на Студентския съвет или на неговата фейсбук страница. Предаването на творбите е в кабинет 104 на Ректората (на първия етаж), където се помещава Студентският съвет. Обявяването на резултатите от конкурсите и награждаването ще се състои от 16. часа на 10.01.2017 г. в зала „Компас“.

Сред напълно новите инициатива на Студентския съвет е проектът „Искам да разкажа за...“. Идеята на конкурса е всеки студент да има възможност да сподели свои преживявания, щастливи или тъжни, напълно анонимно! Всички имаме в живота си възвисявания и пропадания. След края на конкурса ще разделим творбите в три категории: 1) ПОЛОЖИТЕЛНИ ИСТОРИИ; 2) ТРАГЕДИИ; 3) ЗАБАВНИ ИСТОРИИ. Рецитатори ще прочетат творбите, аудиторията ще има възможност да чуе историята на всеки, да се потопи в нея. Участници, които не искат да запазят своята анонимност, могат и сами да прочетат произведенията си!

Благотворителната кампания под надслов „Отвори сърцето си“ се проведе на няколко етапа през ноември и декември, като пунктът за събиране на дрехи и играчки беше разположен на партера в Ректората. Събраните неща ще бъдат дарени на домовете за деца, лишени от родителска грижа.

На 1.12.2016 г. се проведе ежегодната „АНТИСПИН КАМПАНИЯ“, организирана от Студентския съвет. Този път събитието протече под мотото „НЕ ТЕСТВАЙ ЖИВОТА СИ, А СЕБЕ СИ“. Организаторите се постараха да обогатят програмата както с раздаване на информационни материали, така и с различни игри, целящи насочване на вниманието за начините на предаване на заболването и как да се предпазим от него. Наред с това студентите имаха възможност и да се изследват напълно анонимно и

безплатно в КАБКИС. Организирана бе и лекция на тема „Превенция на ХИВ/СПИН“, която имаше за цел да даде подробна информация относно този световен проблем. Събитието приключи със символична лентичка за съпричастност, направена от всички организатори.

На 12.12.2016 г. се проведе ежегодната инициатива на Президента на Република България Росен Плевнелиев „Младежка визия за развитие на България“, в която участваха и членове на Студентския съвет на ПУ, които представиха своите идеи и виждания за подобряване на качеството на образованието в страната.

Сред спортните събития, организирани от Студентския съвет, са турнирът по табла, проведен на 26.11.2016 г. в Спортната зала на ПУ, и турнирът по аеробика, проведен на 1.12.2016 г. в зала „Академик“.

През месец януари 2017 година ще бъдат организирани две събития, на които още не са уточнени датите:

Среща дискусия със студенти от специалността „Право“ – гост лектори са Боян Петров и Ана Петрова от Софийския университет „Св. Климент Охридски“;

Дебат за референдума (организатор е Факултетът по икономически и социални науки), на който гост лектори са Иван Иванов – Нов български университет, „Политически науки“, и Борис Рангелов – Софийски университет „Св. Климент Охридски“, „Журналистика“.

Поканват се всички студенти!

Любопитни факти от света на науката

Мравките могат да обясняват една на друга пътя към храната, могат да смятат и да изпълняват прости аритметични действия. Например, когато мравката разузнавач намери храна в специално конструиран лабиринт, тя се връща и обяснява на другите мравки как да стигнат до нея. Ако през това време лабиринтът бъде заменен с подобен на него, т.е. да се премахне феромоновата следа, близките на разузнавача все пак ще намерят храната.

При друг експеримент разузнавачът търси в лабиринт с множество еднакви разклонения и след неговото обясне-

ние останалите насекоми бързо отиват в разклонението, където е храната. Ако в началото приучите мравката разузнавач към това, че храната с голяма вероятност ще бъде намерена в 10-ото, 20-ото и т.н. разклонение, мравките ги приемат за базови и започват да се ориентират, като прибавят или отнемат от тях съответното число.

Сред всички фигури с еднакъв периметър кръгът има най-голяма площ. И обратно, сред всички фигури с еднаква площ кръгът има най-малък периметър.

Миг – това е единица време, която се равнява на стотна част от секундата.

Ако умножите вашата възраст по 7, след това умножете по 1443, то резултатът ще бъде вашата възраст, написана три пъти поред.

Нула е единственото число, което не може да бъде написано с римски цифри.

Максималното число, което може да се запише с римски цифри, без да се нарушава правилото на Шварцман, е 3999 (MMMCMXCIX), т.е. не трябва да

се пишат повече от три цифри поред.

Знакът за равенство „=“ за първи път е въведен в математиката от британеца Робърт Рекърд през 1557 година.

Сборът на всички числа от 1 до 100 е равен на 5050.

В Тайван е позволено на хората да пропускат цифрата 4, защото на китайски език тя се произнася като думата „смърт“. По тази причина в много здания четвъртият етаж отсъства като обозначение.

Две инициативи на Центъра за руски език и култура при Пловдивския университет

За шести пореден път Пловдивският университет „Паисий Хилендарски“ организира Международен научно-практически семинар по превод за студенти русисти. Участници в семинара са над 50 представители на десет европейски университета от България, Сърбия, Гърция, Италия и Испания. Тазгодишното издание на единствения по рода си младежки научно-образователен форум е посветено на Годишната на кино. Във фокуса на вниманието са руското кино като източник на прецедентни феномени, кинолъпъщенията на руската класическа литература и особеностите на превода на художествени филми с оглед на възможностите на съвременните специализирани програми за превод на субтитри.

За първи път акцент в практическата част на форума е поставен върху технологията на създаването на тайминг и редакция с използването на Subtitle Workshop и VisualSubSync. Изборът на филмите за превод е насочен към повишаване на социолингвистичната и интеркултурната компетентност на младите русисти преводачи.

Лектори на семинара са проф. д.ф.н. Валерий Ефремов, известен лингвист, радио- и телевизионен водещ от Санкт Петербург, доц. д-р Юлиана

Чакърлова, ръководител на магистърските програми по превод на Филологическия факултет, младият преподавател от Великотърновския университет д-р Благовест Благоев.

Медиен партньор на семинара е Националното издателство за образование и наука „АзБуки“.

Семинарът е съвместен проект на Пловдивския университет и Фонд „Руский мир“, реализиран от Центъра за руски език и култура със съдействието на Катедрата по руска филология.

Коледен базар, организиран от студенти русисти

* * *

И още едно традиционно събитие, организирано от русистите в ПУ, което ще се проведе от 19 до 23 декември 2016 г. във фойето на Центъра за руски език и култура (Нова сграда, бул. „България“ 236), е коледният кулинарен базар с ястия от руската кухня, приготвени от студенти бакалаври от специалностите „Руска филология“, „Бъл-

гарски език и руски език“, „Руски език и западен език“, „Приложна лингвистика“, студенти от магистърските програми по „Актуална русистика“ и „Превод и интеркултурна комуникация“, ученици от Хуманитарната гимназия „Св. св. Кирил и Методий“. Събраните средства от коледния базар ще бъдат използвани за благотворителни цели.

„Пловдивски университет“

Международна интердисциплинарна конференция на тема „Културен трансфер и българска идентичност“

Вече стана традиция всяка година в началото на декември студенти от различни специалности да се събират на конференция с българистична проблематика в Българския културен институт „Дом Витгенщайн“ – Виена. Над 50 участници от 18 университета и образователни институции от 9 европейски държави (Австрия, България, Германия, Гърция, Ирландия, Италия, Румъния, Словения и Словакия) дискутираха върху темата на тазгодишната, трета поред, интердисциплинарна конференция за студенти – бакалаври, магистри и докторанти: „Културен трансфер и българска идентичност“.

Инициатори и организатори са Българският културен институт „Дом Витгенщайн“ във Виена и Славянският семинар, Университетът „Алберт Лудвиг“ – Фрайбург, Германия, с лектората по български език, литература и култура, поддържан от Министерството на образованието и науката – България, воден от доц. д-р Светла Черпокова, преподавател в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

Партньори са Министерството на културата, Министерството на образованието и науката и лекторатите по български език, литература и култура в чуждестранни университети (Атина, Берлин, Братислава, Болоня, Букурещ, Виена, Дъблин, Любляна, Солун, Комотини и Фрайбург), Пловдивският университет „Паисий Хилендарски“, Националното издателство за образование и наука „Аз Буки“ и Südosteuropa-Gesellschaft e.V.

Конференцията бе открита на 8 декември 2016 г. от Н. Пр. г-жа Елена Шекерлетова, посланик на България в Австрия, доц. д-р Румяна Конева, директор на БКИ „Дом Витгенщайн“ и проф. д-р Елизабет Шоре, основател на лектората по български език, литература и култура във Фрайбург и един от инициаторите за поставянето на първата паметна плоча на български учен, проф. д-р Иван Шишманов, в немска институция.

Младите учени представиха своите визии за проблемни области като: българската идентичност между традициите и европейското настояще; миг-

рационни процеси, мигриращи мотиви/теми в изкуството и културата; идентичността в криза – постмодерна или българска; културния трансфер като „превод на култура“; българската идентичност в европейски контекст и по-специално в контекста на Източна Европа, Балканите и славянството; митове и стереотипи в българската култура; езика като медиатор или граница; България в медиите и в политическия дискурс; транскултурни аспекти: чуждите култури в светлината на българския език и култура; археологията и етнологията и дискурса за българската идентичност днес.

Специална изненада за участниците в конференцията по случай 8 декември бе подготвена от директора на БКИ „Дом Витгенщайн“, доц. д-р Румяна Конева. Това бе представянето на книгата на Илия Троянов „Власт и съпротива“ с участието на писателя Георги Господинов, модератор на срещата.

В рамките на конференцията бе и премиерата на сборника „България в XXI век: между традицията и иновациите. Исто-

рически линии и актуални проблеми“ (Национално издателство за образование и наука „Аз Буки“, 2016) с доклади на студенти и докторанти от второто издание на конференцията. Отпечатването му е осъществено благодарение на подкрепата на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, Славянския семинар на университета във Фрайбург, БКИ „Дом Витгенщайн“ във Виена и НИОН „Аз Буки“. Специфичното е, че редактори на сборника са студенти от университета във Фрайбург (Глория Добрева, Йолийн Майнерс, Илиана Елдърова, Паскал Лангензипен и Теодора Тилева).

Състо се и работна среща на лекторите по български език, литература и култура към лекторатите на МОН в чуждестранни университети с основен акцент – обсъждане на актуалното състояние на българистиката ни в чужбина и на механизмите за утвърждаването ѝ като важен фактор в съграждането на един положителен образ на страната ни.

„Пловдивски университет“

БНУ „Св. св. Кирил и Методий“ организира в Атина творческа среща с Константинос Марицас

Мария ВЪЛКОВА

На 25 ноември в сградата на Българското неделно училище „Св. св. Кирил и Методий“ в Атина се проведе нестандартно културно събитие, на което бе представена личността и творчеството на Константинос Марицас. В организацията, освен училището, се включи екипът на българския вестник в Атина „България днес“ и ентузиастични от формация „Родина“. В ролята на модератор на тази среща влезе отскоро дипломираната студентка от Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ Мария Вълкова. Благодарение на познанията ѝ по гръцка литература тя вече се беше срещала с преводите на Марицас. Именно това повлия на избора кой всъщност да представи госта. Той превежда на български език гръцки поети със световна слава, имена като Кавафис, Варналис, Карьотакис. Не е първият преводач на Кавафис, но уникалното при неговите преводи е, че се придържа най-точно към смисъла и стила на Кавафис. За него преводачът трябва да остане в сянка и работата му да представя сама-

та същност на литературното наследство на който и да е творец.

За тези, които не знаят нищо за Константинос Марицас: той е философ, публицист, преводач и писател. Роден в София в семейство на родители от смесен брак. Баща му е гръцки политемигрант, а майка му – българка, преподавателка по български език и литература. За щастие, той носи филологически усет както към българския език, така и към гръцкия. За нещастие обаче и типично по балкански, един път е грък за българите и в следващия – българин за гърците. Но това само му дава амбицията да работи търпеливо и равностойно и на двата езика за популяризирането на балканското културно многообразие. Той завършва висшето си образование в Атинската политехника „Мецио“ през 1982 г. със специалност по електротехника. Така днес Марицас по професия е инженер, но по душа – модерен творец на словото.

„Всестранно развита личност, уникален, философ, гражданин на света.“ – така го определиха всички присъстващи в

Мария Вълкова и Константинос Марицас

края на срещата. След представянето вляха въпроси от най-различно естество. Децата се интересуваха от поезията и от овладяването на двата езика при превод. Друго, което им направи впечатление, е как гостът Марицас е успял да съхрани знанието почти до съвършенство и на български, и на гръцки.

Като дете в семейство на родители от смесен брак, той се обърна към децата – трето поколение емигранти в Гърция, и отговори на този въпрос по следния начин: „Двуетичните, триезичните и четириезичните деца са обречени да не сполучат в живота, ако не са първи или най-добрите“.

Българският аташе по кул-

турата в Атина г-н Пантелей Спасов, който също присъства на срещата, зададе едни от най-интересните въпроси, които насочиха разговора към това как е предадено заглавието на емблематичния роман на Антон Дончев „Време разделно“ на гръцки език. В разгара на разискването последва телефонно обаждане към големия български писател, с което се сложи край на дискусиата и се потвърди, че точен аналог в заглавието на гръцки език няма.

Събитието приключи късно вечерта, съпътствано с обичайно раздаване на автографи и снимки с г-н Марицас, а гостите си тръгнаха вдъхновени и готови да четат.

Отпразнуван бе Денят на християнското семейство

Мария ВЪЛКОВА

На 21 ноември православната църква отбелязва празника Въведение Богородично, а в българския народен календар той е отреден за Ден на християнското семейство. Векове наред дедите ни са вярвали, че домът е свещено място, в което децата научават най-ценните житейски уроци, както и усвояват важни знания за света. Ако обърнем поглед към българското словесно творчество, ще усетим веднага коя е била най-важната, основната стойност в живота на българина: да създаде семейство и да отгледа деца и внуци. Защото семейството е най-доброто училище, което може да даде първите познания за Бога и Православието, за християнските добродетели,

Част от празничната програма

на които векове се е крепял българският род. Този празник напомня на родителите и учителите, че трябва да възпитават децата в благочестие и вяра, в послушание към родителите си и чистота на нравите.

В навечерието на 21 ноември – Въведение Богородично и Ден на християнското семей-

ство, учениците от БНУ „Св. св. Кирил и Методий“ организираха тържество. Децата бяха подготвили пищна програма от стихотворения, песни, притчи, свързани с празника. Битовата сценка, която малчуганите изиграха, пресъздаде домашната обстановка в едно обичайно християнско семейство.

Разбира се, от празника не отсъстваше и танцовият състав, който интерпретира „Дядо вади ряпа“ в духа на религиозното празненство. Накрая на празника учениците заедно изрецитираха „Молитва“ на Иван Вазов и тържеството завърши със словата: „Дядо Господи, дай мир, любов на всички братя и добро на наш народ!“. И този път децата успяха да развълнуват присъстващите родители, близки и гости.

Формация „Родина“, които също уважиха празника, зарадваха за пореден път всички присъстващи с магията на българската народна музика. След тържеството родителите бяха подготвили трапеза, отрупана с лакомства, а най-щастливи бяха, разбира се, децата.

Клубът по международно хуманитарно право в Юридическия факултет избра ново ръководство

Иван КЪРЧЕВ

Единственият в страната студентски Клуб по международно хуманитарно право към ЮФ избра ново ръководство и напред ще се координира от третокурсничката Моника Йорданова („Право“, редовно обучение). Досегашният координатор, Димитър Кожухаров от 5. курс, предаде щафетата на дългогодишната доброволка на Българския младежки Червен кръст. Дейността на Студентския клуб по МХП е неразривно свързана с тази на БЧК, затова и членовете на клуба гласуваха единодушно доверие на третокурсничката. След като беше избрана, тя разказа, че още от 11. клас работи с БМЧК и сега, когато е на студентската скамейка, участието ѝ е естествено продължение на идеите и ценностите, които тя и колегите ѝ прависти от другите курсове искат да реализират на полето на международното хуманитарно право. Освен досегашния координатор щафетите предадоха и заместник-координаторът и протоколчикът. На тези позиции през следващите 2 години ще бъдат съответно Иван Иванов и Десислава Стефанова, и двамата са студенти в 3. курс, „Право“, редовно обучение.

Първата задача, която си поставя ръководството и целият състав на клуба, е да установят връзка с Асоциацията на жените бежанки от София, тъй като в Пловдив няма такъв клуб, и ако се окаже нужно, бъдещите прависти да спомогнат да бъде създаден такъв, който наистина да бъде в помощ на жените, бягащи от войните и установили се в Пловдив. По думите на Моника Йорданова ситуацията в стра-

Членове на Клуба по международно хуманитарно право

ната е сложна, голяма част от мигрантите са „икономически бежанци“ и реално не попадат под юрисдикцията на нормите на международното хуманитарно право, но използват момента и се сливат с тези, които са наистина бежанци, бягащи от войната. „Надявам се да спомогнем за по-голяма яснота сред обществото кои са реалните бежанци и какви са реалните им права както на територията на България, така и според нормите на европейското и международното право“, заключи тя. Освен това досегашният координатор Димитър Кожухаров прикани колегите си от клуба да работят така, че към всеки един юридически факултет да бъдат създадени такива клубове и на по-късен етап да образуват мрежа, която да предлага конкретни решения дори и чрез законови промени за реално спазване на нормите на МХП.

Студентският клуб по МХП в ПУ е създаден през 2008 година след подписване на двустранно споразумение между Юридическия факул-

тет на ПУ и Областния съвет на Българския червен кръст – Пловдив. По този начин двете институции се обединяват в желанието си за разбирателство и сътрудничество в областта на социалната и здравна политика в сферата на висшето образование и в стремежа си за подобряване качеството на обучение сред студентската младеж. Целта на Студентския клуб по международно хуманитарно право е да допринесе последователно за разпространението на международните хуманитарни ценности и реализирането на дейности за разбиране, зачитане и подкрепа

на международните норми на хуманитарното право и човешките права и основните принципи на червенокръстното движение с оглед на утвърждаване на нагласата за предотвратяване на насилието, човешкото страдание и проявите на нетолерантност.

Студентите, членуващи в клуба, имат възможността да участват в редица инициативи, събития, обучения и др., организирани от Червения кръст на местно, национално и международно равнище. Последното такова бе само преди месец, когато близо 20 студенти прависти преминаха успешно обучение на две нива, което се проведе по специалната учебителна система на БЧК. Това не е правено никога през последните 20 години в системата на висшето образование.

В клуба могат да участват студенти от Юридическия факултет, като вратите му са отворени и за колеги от други хуманитарни специалности в Пловдивския университет.

За контакти:

доц. д-р Христо Паунов
от катедра „Публичноправни науки“ на ЮФ
e-mail: paunov@uni-plovdiv.bg
или Моника Йорданова –
3-ти курс, „Право“,
редовно обучение.

Излезе „Повест за училището“

В Университетското издателство „Паисий Хилендарски“ излезе „Повест за училището“, чийто автор е пловдивската писателка и журналистка Магдалена Манчева. Книгата е художествена и отразява реалното състояние на бра-

зованието в момента. Главната героиня на повестта е учителка, която напуска родния си дом и отива на работа в отдалечено и непривлекателно място, само и само да има работа и реализация по специалността си. И попада в училище, в което учат деца от различни етноси.

Дали ще се справи? Чи нервни ще бъдат скосени понапред? Каква е атмосферата не само в класните стаи, а и в учителската, сред колегите? Имам ли те какво да си кажат? И успяват ли? Или и тук всичко е като на конвейер? Оставяш единия дневник, взимаш другия, а в междучасието разтърваваш... И как да се възпитават деца, чиито родители са на гурбет в чужбина, а питомците се наглеждат от баби, дядовци или роднини. Ето за това е повестта.

IN MEMORIAM

На 8 декември 2016 година се сбогувахме за последно с колегата и приятеля Стефчо Стоянов. Повече от 20 години работи във аудио-визуалния център на Пловдивския университет, беше и фотограф на вестника. Остави ни хиляди снимки и филми, камерата му запечата най-важните моменти от живота на поколения студенти и преподаватели. „Човекът“, „Гаудеамус“ и „Човекът“, „Върви, народе възродени“, както го нарече доц. Надя Чернева, защото с негово участие започваше и завършваше всеки празник в Университета.

Да е светъл небесният му път!

Тильо Тилев

Проф. Сава Василев от Великотърновския университет ви желае весели и вкусни коледни и новогодишни празници!

ИЗПИТАНИ РЕЦЕПТИ И СЪВЕТИ

Готвенето по Нова година не е шега работа. Време много, отпускарско-празнично, продукти в изобилие, членове на семейството – също. Липса на лично пространство, намеса във вътрешните ви работи. Предлагам следните рецепти в гарнитурите с изпитани стратегии.

Обявете, че ви липсва продукт, подправка или нещо подобно за кулинарната изненада, която готвите, и излезте да го купите. Това ще ви осигури свободно време за предпразнична среща с приятели и почерпушка. Направете нещо с мобилния си телефон. Щом не ви търсят, значи всичко е наред. Опасността престава да е опасна, ако е спяла и глуха... Използвайте времето пълноценно, без да прекалявате с алкохола, иначе ще ви разконспирират. Когато все пак си тръгнете, не забравяйте да купите нещо, все едно дали ще ви влезе в работа. Ако все пак ви попитат защо сте се забавили толкова, кажете, че сте се отбили в туристическата агенция с намерение да направите резервация за новогодишните празници. За съжаление, всичко е било разпродадено.

Ако ви накарат да помагате в предпразничното чистене и готвене, симулирайте бърбечна криза. Тя ви осигурява дълго лежане, под или върху топла завивка, и сервитьорски услуги. Пъшката и стенете перидолично, с поетално учестване на виковите и временно затихване. Използвайте паузите за похапване и пийване. Недостатъци – не сервирайте алкохол.

При голяма суетня и опити да ви въвлечат в предпразничната подготовка, съчувайте нещо ценно, на което жена ви държи. Направете го така, че поправянето му да зависи от вас. С други думи, съчувайте го поправимо. Ще правите каквото си искате, докато трае ремонтът. Ах, да, и да си поръчвате от любимите неща. За разнообразие карайте жена си да ви ги поднася. Може да мърмори, но няма да откаже.

А сега рецептите...

НЕЩО КАТО РАЗЯДКА, НЕЩО КАТО НИЩО...

Купили сте си авокадо. То не се оказва особено читаво. Уж нищо му няма, ама и вкусът му никакъв... Не се отчайвайте. Направете следното:

Изстържете го с лъжичка и го намачкайте с вилица в купа. Към сместа добавете повечко паста от хрян. Може и нещо още по-лютювичко... По желание настържете и малко джинджирил. Полученият продукт прилича много на една паста от лютюв японски корен с резедав цвят. Сервирайте ви я в китайските ресторанти... Ако искате, добавете малко чесън, но по-добре без него. И непременно размесете със зехтин.

(Вариант: може да се доовкуси и оцвети с предварително сварен и пасиран спанак, пасирана аншоа или друго, в зависимост от вкуса ви.)

ГАРНИТУРА, С КОЯТО МОЖЕ ДА СЕ НАХРАНИТЕ, НО МОЖЕ И ДА ПРЕКАЛИТЕ, ДОКАТО ХАПВАТЕ ОСНОВНОТО

Сварете картофите или ги задушете с малко масло, олио и вода. Една идея преди да станат готови, ги извадете, овкусете ги със сол, лютюв червен пипер, сладък червен пипер, черен пипер, чубрица или въобще някаква меродия. После ги поръсете леко с брашно. Внимателно изпържете в дълбок съд с олио. Извадете ги на хартия, за да се попиеш излишната мазнина. По желание преди пърженето можете да овкусите леко със счукан чесън.

А сега – екстрите. Горещите картофи поръсете с настърган кашкавал. Поднесете в широка чиния или плато. Поставете под тях зелено канапе (в никакъв случай от стари офицерски чорапи). Докато картофите са горещи, украсете с тънко нарязан бекон. В случай, че не постите... Направете сос от кисело мляко, малко майонеза, чесън и горчица. В отделен съд сервирайте пасирани копър, магданоз, чесън и зехтин. Можете да направите подобна паста само със зелени или червени пиперки и зехтин. В Испания този сос е много популярен. Прави се в голяма пасаторна кана и издържа в хладилника ужасно дълго време. Но се силва доста зехтин или олио и се бие като хайвер.

А сега – най-важното. Картофите поднесете вместо гарнитура, след като сте свалили от скарата предварително овкусеното свинско или пилешко. За овкусяване ползвайте малко сол, мед, горчица, лек соев сос, настърган лук, черен пипер, при пилешкото – индийско кърри, а ако няма кърри, комбинация от куркума и кимион. По желание настържете джинджирил. Към пилешкото можете да прибавите и сусам. А към пастата за овкусяване на свинското – нещо от рода на чилито и въобще на

Сава Василев е роден на 18.01.1957 г. в Каварна. Завършва българска филология във Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“ (1982), където през 1990 г. печели асистентски конкурс в катедра „Българска литература“. През 2001 г. защитава докторска дисертация на тема „Литературният мит Владимир Василев – опит за реконструкция“. Доцент (2003) и професор по история на българската литература (2011). Водещ редактор на поредицата „Литературни кръгове и издания“ на издателство „Слово“. Главен редактор на алманаха за литература, наука и изкуство „Света гора“. Председател на Националното общество за литература и изкуство „Формула 6“.

Проф. Сава Василев е директор на университетската библиотека към Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“. Автор е на повече от 15 литературоведски, литературнокритически и белетристични книги.

червените сосове. Добре е месото да престои повечко, преди да се сготви.

СУПА ОТ РИБА И РАКООБРАЗНИ

Купете един килограм черни миди от големите вериги, но гледайте да са от българска ферма. Поставете ги в съд на огъня. Ако са пресни, не е нужна вода, те пускат свой собствен бял сос. Преди това мидите трябва да са идеално почистени и с отстранени водорасли, които стърчат от едната им страна.

Прецедете бялото мляко, което са пуснали мидите. Сварете в него няколко рака или по-големи скариди. (Можете да купите замразени тигрови скариди, небланширани, на цена около 20 лв. за 800 г. от голяма

верига магазини. Повярвайте, това е изгодно.) Извадете ги, пасирайте главите в гевгир и ги върнете в соса. Обелете опашките, поставете и тях в общото вариво. В същото сварете някаква риба (по-добре морска или океанска), ако има кости, непременно ги отстранете. Върнете рибата в миденият сос. Извадете част от ядките на мидите, сложете и тях в супата, но оставете половината миди с черупките.

Задушете отделно ситно нарязани моркови и целина, добавете дувесил, дафинов лист, бахар, чер пипер на зърна. Сложете и две супени лъжици ориз. Задушете го. После върнете всичко това в общия бульон. Поставете на огъня и варете до сваряване на ориза. Накрая прибавете останалите с черупките миди. По желание можете да застроите леко със сметана, но това не е много типично за нашия вкус и традиция. Поръсете с пресен магданоз.

КАКВО ДА НАПРАВИМ С ОСТАНАЛИТЕ СКАРИДИ?

Останалите полузамразени тигрови скариди изчистете, като отстраните главите. Обелените опашки овкусете предварително с чер пипер, лимон и малко сол. Нека поемат известно време ароматите.

В сгорещен тефлонирани тиган с повечко зехтин изпържете нарязан на скилидки чесън (половин или цяла глава). Когато започне да променя цвета си, хвърлете скаридите. Объркайте ги за 2 минути, но нека останат сочни. Накрая капнете няколко капки соев сос, изцеден лимон, фламбуирайте с ром, уиски или дори с коняк, каквото имате подръка. Долейте при възможност и чаена чаша бяло вино. Гледайте да не се изпари сосът. Сервирайте с парченца препечен хляб за топене.

А С ГЛАВИТЕ?...

Казват, че главите са много вкусни, но не се препоръчват за хора с висок холестерол. Да не ви пука, един път се живее, а и не ги ядете всеки ден...

Останалите глави поотцедете, овкусете ги със сол, малко настърган лук и смачкан чесън. Нека поемат добре. По желание добавете черен пипер, дувесил, може и нещо лютюво. Но нека се отцедят... Когато сте готови, разпръснете главите върху хартия и ги поръсете с брашно. Объркайте ги. В достатъчно дълбок съд с олио изпържете главите до златисто. Извадете ги върху попиваща мазнината хартия. Гледайте да са близо до вас и се пресягайте към бирата и бялото вино. В този момент ще установите, че имате прекалено много приятели!

Почти фантастични начини за кражба на информация от защитени компютри

Специалисти от Изследователски център по кибербезопасност (Университета „Бен Гурион“, Израел) са разработили три начина да бъдат извлечени данни от компютри, защитени с така наречената „въздушна бариера“. При тези атаки се използват излъчваните от компютъра електромагнитни вълни, радиовълни от GSM диапазона и даже топлината, отделяща се от системния блок на атакувания компютър. Наскоро е бил открит още един начин за крадене на информация – този път като се използва звукът на вентилаторите, които охлаждат процесора и системния блок на компютъра.

Компютрите, защитени с „въздушна бариера“, представляват компютри или мрежи, които не са свързани директно с интернет или с други компютри и мрежи,

имащи връзка с интернет. Такива компютри се смятат за максимално защитени от „разбиване“ от разстояние и се използват за съхраняване и обработка на секретна и критична информация. В особено важни случаи от тези компютри се отстраняват дори вградените говорители и микрофони, за да се предотврати кражба на информация чрез акустични вълни.

Всеки компютър има минимум два вентилатора: един за охлаждане на централния процесор, а втория – за охлаждане на хранващия блок. При някои компютри вентилаторите може да са на видеоплатката или на задния край на шасито на системния блок. По време на работа тези вентилатори издават звук, чиято честота зависи от честотата на тяхното въртене, която може да се регулира по програмен път. Това именно използва разработената от израелците злова програма Fansmitter, която кодира честота от 1000 оборота в минута с логическа 0, а логическа 1 съответства на въртене на вентилатора с 1600 оборота в минута. В приемачо устройство може да се превърне и обикновен смартфон, снабден със специално приложение, който улавя

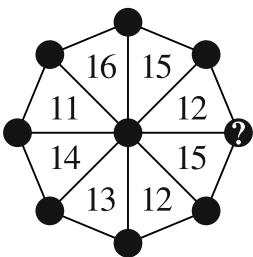
акустичните сигнали със своя микрофон. Тези сигнали преминават през сложна математическа обработка, в това число и преобразуване на Фурие, което позволява да се раздели звукът от всеки отделен вентилатор. Системата работи достатъчно устойчиво дори когато в помещението свири тиха музика.

Разбира се, с такава технология може да открадне малък обем данни, но той е напълно достатъчен за предаване на шифрови кодове, имената на ползвателите, паролите, историята на натискане на клавишите и т.н. На разстояние 4 м от атакувания компютър системата обезпечава скорост на предаване около 15 – 20 бита в секунда (малко повече от 1200 бита на час), но специалистите работят за увеличаване на тази скорост няколко пъти.

ЗАДАЧИ. ПЛОВДИВСКАНИИИИ

1. В дадената фигура черните кръгчета скриват числата от 1 до 9. Във всеки триъгълник е вписана сумата на трите числа, написана във върховете му.

Кое число се намира под кръгчето, отбелязано с въпросителен знак?

2. Коварен въпрос: Шофьор на такси пътува към аерогарата за 90 минути. На обратния път има задръстване и времето за пътуване е час и половина. Как си обясняват това?

Отговори на задачите от миналия брой

1. Двата зара: не можем да получим алгебрична сума 7. Напр. $4 - 1 = 3$; $2 + 2 = 4$; $6 - 1 = 5$.

2. С четири размествания на две съседни букви от VELO можем да получим LOVE.

Подготвил:

доц. д-р Георги КОСТАДИНОВ

Георги Янков – Бай Гецан

Велик?

*Стихове пиша, както умея.
С никакъв смисъл, с голяма идея.
Никой не може да ме надскочи,
дори носител на платинени плочи.*

*Господ не иска това да оправи –
хит съм поне във стотина държави.
Всички ме гледат право в очите;
без да им искам, дават парите.*

*Аз съм носител на полъха нов,
а и проводник на нова любов.
Нещо обаче ме забавлява:
Аз ли съм Пичът в тази държава?*

*Та хора достойни, мъдри и умни,
не като мене – достатъчно шумни,
тихо работят за този народ,
загърбили близки, приятели, род.*

*Казал бих аз като оня министър,
отдавна далеч от всеки регистър:
„Флагманът щом съм на тази идилия,
значи живеем в пълна дебелия!“*

Труд

*Любов и вино, вино и жени,
и тъй до най-дълбоки старини.
Мечта изконна на всеки мъж –
туй да опита, и то неведнъж.*

*Любов, мъже, мъже с пари.
Женската душа това твори.
Всяка чака принца си на коня.
Да е принцеса, а не доня.*

*Едните искат, другите мечтаят.
За днешните реалности нехаят.
Мечтата чакат да се сбъдне,
без никой пръста си да мръдне.*

*Не става тъй бе, мили мои.
Дори във сметките на НОИ
все някой се е понапънал,
от нашите пари е сгънал.*

*Та потрудете се, душички!
Успехът май ще е за всички.
Тя, любовта, ще ви споходи,
но... със труда в тандем тя броди!*

Стихотворенията са от новата книга на Бай Гецан, озаглавена „Бегай“.

Спортният семестър приключи успешно за отборите на Пловдивския университет

ФУТБОЛ

Отборът по футбол започна ударно своето участие в пловдивската предварителна група, фиксирайки в първите два мача 10:0 срещу Аграрния университет и 6:0 срещу Университета по хранителни технологии. Третият мач, който се очакваше да е най-оспорван, беше с Европейско висше училище по икономика и мениджмънт. През целия мач отборът ни показваше по-добра игра и логично водеше, но допусна изравняване в края и срещата завърши 2:2. Във временното класиране за есента футболистите ни са на първо място, тъй като имат по-добра голова разлика.

ТЕНИС НА МАСА

Женският отбор по тенис на маса, в състав Красимира Йовкова и Нелина Петришка, се представи много добре на турнира в Свищов, проведен от 11 до 13 ноември 2016 г. Ето какви резултати бяха постигнати в отделните срещи – три победи срещу Русенския университет (3:1), Медицинския университет (3:0), Шуменския университет (3:0) и загуба с 1:3 от Националната спортна академия. Така те се наредиха на второ място във временното класиране при участвали общо 9 висши училища.

БАСКЕТБОЛ – МЪЖЕ

На 28 и 29 ноември 2016 г. в пловдивската зала „Академик“ се проведе турнир от Националния университетски шампионат, спечелен от отбора на Пловдивския университет. Баскетболистите доминираха и в двете срещи, завършили при резултат 92:87 срещу Великотърнов-

ския университет и 113:56 срещу Университета по хранителни технологии. За успеха допринесоха с отличните си прояви Милен Дудев, близнаците Методи и Вангел Илиеви, Стефан Димитров и всички останали, които взеха участие в срещите.

ШАХМАТ

Националният университетски шампионат по шахмат се проведе от 9 до 13 ноември 2016 г. Старата максима, че макар и сам, войнът пак е войн, беше потвърдена от четвъртокурсничката по информатика Елица Атанасова, която беше единственият представител на Пловдивския университет и участва в женския и в мъжкия турнир. При жените тя спечели първото място, изпреварвайки представителките на Софийския университет и Университета за национално и световно стопанство. В мъжката надпревара се нареди на 9-о място, което пък спомогна в крайното комплексно класиране да разделим третото място с НСА, а първи и втори са съответно СУ и УНСС.

АЕРОБИКА

На 1 декември 2016 г. се проведе първенството по аеробика на Пловдивския университет, организирано с любезното съдействие на Студентския съвет, който осигури медалите и наградите. В състезанието участваха 33 студентки от различни специалности, но само 12 се „престрашиха“ да участват в борбата за отличията. Победителка в турнира е Милена Минчева – специалност „Българска филология“, II курс. Останалите призови места, от второ до шесто, бяха заети съответно от Ивета Борисова, Наталия Стоилова, Виктория Петрова, Петя Найдова и Стиляна Лазарова. За Мис Аеробика за втори път през последните три години беше избрана Антония Нанева.

ЛЕКА АТЛЕТИКА

На 20 ноември 2016 г. във Велико Търново се проведе поредният студентски крос. В него участваха близо 50 състезатели от 8 висши училища. При жените Пловдивският университет завоюва второто място отборно (след Великотърновския университет), а Таня Димитрова се класира трета в индивидуалната надпревара. Принос за отборното класиране имат още: Янка Стоянова – 6. място, Моника Иванова – 9. място, Катя Христова – 14. място.

При мъжете конкуренцията беше по-голяма и отборът ни зае трето място в отборното класиране, след ВТУ и НСА. Ето и класирането на нашите състезатели: Владимир Клявков – 5. място, Георги Хаджи-колев – 8. място, Айдуан Ахмед – 11. място, Васил Овчаров – 16. място.

ВОЛЕЙБОЛ – МЪЖЕ

За четвърта поредна година отборът по волейбол на Пловдивския университет участва в Националния университетски шампионат по волейбол. Негови съперници през есенния кръг бяха отборите на Медицинския университет – Пловдив, Аграрния университет, Университета по хранителни технологии, Европейското висше училище по икономика и мениджмънт, Тракийския университет – Стара Загора. След срещите, изиграни в рамките на три седмици, представителният отбор на Пловдивския университет заема второто място в групата, на една точка след Аграрния университет, от който претърпяха единствената си загуба с 0:3 гейма. В другите срещи нашите волейболисти

спечелиха чисти победи с по 3:0, съответно срещу Тракийския университет, Университета по хранителни технологии и Европейското висше училище по икономика и мениджмънт, с 3:1 – срещу Медицинския университет, и събраха актив от 12 точки.

След изиграване на мачовете между същите отбори през месец март 2017 г. ще бъдат определени първите два, които ще се класират за финалите на Националната универсиада.

„Пловдивски университет“